Barbu Ştefănescu Delavrancea

Trilogia Moldovei.

Viforul

Trilogia Moldovei. Viforul

Barbu Ștefănescu-Delavrancea

Editura Bestseller

Imagine: Dudarev Mikhail

bestseller

Carte electronică publicată cu sprijinul Ministerului Afacerilor Externe – Departamentul Politici pentru Relația cu Românii de Pretutindeni.

MINISTERUL AFACERILOR EXTERNE
DEPARTAMENTUL POLITICI PENTRU RELAȚIA CU ROMÂNII DE PRETUTINDENI

Viforul

Dramă în IV acte, se petrece în perioada 1524-1527

Personaje

ȘTEFĂNIȚĂ-VODĂ
LUCA ARBORE
LOGOFĂTUL TROTUȘANU
VORNICUL CĂRĂBĂȚ
PAHARNICUL SĂCUEANU
POSTELNICUL COSMA ȘEARPE
VISTERNICUL IEREMIA
PÂRCĂLABUL PETRICĂ
PÂRCĂLABUL CONDREA
PÂRCĂLABUL BALOȘ
SPĂTARUL[1] HRANĂ
COMISUL TOMA CĂȚELEANU
BIVEL[2]-LOGOFĂTUL ISAC
BIVEL-POSTELNICUL LUCA CÂRJE
BIVEL-VISTIERNICUL SIMA
CĂTĂLIN, TOADER, NICHITA copiii lui Arbore
MOGÂRDICI
ȚUGULEA MOGHILĂ
DOAMNA TANA
OANA
CONTELE IRMSKY
NICULINA
UN COPIL DE CASĂ
UN UNGUR
UN VÂNĂTOR
UN ARMAȘ
Copii de casă, aprozi, vânători, bătăiași

Actul I

Castelul din Suceava. Un pridvor. O scară se coboară de la pridvor în ogradă. Copaci crescuți în sălbăticie. Castelul are înfățișare de părăsit și ograda de părăginită. Câteva laițe de piatră acoperite cu mușchi și cu iederă. Supt pridvor, un gârlici.

Scena I

DOAMNA TANA, OANA și NICULINA, în balcon.

NICULINA: ...Fetele, domniță? Stau, cum au apucat. Triste ca noaptea în iatacul lor. Țin pe Sfânta Vineri de azi, c-ar fi rău...

DOAMNA TANA: C-ar fi rău?...

NICULINA: Evdochița a lui Secueanu a lucrat în ziua de Sfânta Vineri, și i s-a stropit fața cu pestrui galbene; iar Sâlca, a lui Isac, bogată și frumoasă, n-a ținut credințele străvechi și-a rămas nemăritată...

DOAMNA TANA: Și-a rămas nemăritată... O fi rău?...

NICULINA: De, măria-ta...

DOAMNA TANA: O fi bine?...

NICULINA: Știu eu?...

DOAMNA TANA: Și-a rămas nemăritată... Bine ar fi fost să fi lucrat și eu la sărbătorile legate... Pestrui am...

NICULINA: A!

OANA: Ca partea de la soare a unei caise, așa sunt obrajii tăi și tot așa de mirositori... Mi-aduc aminte ca acum când veni Ștefăniță, prăfuit și cu vestmintele rupte, la castelul din Hârlău. Dete cu ochii de mine și-mi zise: Oană, tu te închini la soare? La sfântul soare? Ei, da, la sfântul soare. Dar nu la soarele de iarnă, care pare ca un taler spălăcit, ci la soarele de cuptor, care coace fânețile, și grâul, și roadele... Cum să nu, măria-ta! Iacă, ți l-am adus, pârjolind țara Munteniei. Și răsărișI în prag ca o minune. Erai cum ești: naltă, subțire și cu cosițele ca flacăra focului. Și țineai ochii-n jos. Și-o lumină tremura în jurul capului. Și de un an de zile ești soarele meu ăl cald și ăl bun.

DOAMNA TANA: Și-a rămas nemăritată...

OANA: La ce te gândești, măria-ta?

DOAMNA TANA: Iar, măria-ta?... Niculina, du-te și spune fetelor să lucreze cine o vrea în ziua de Sfânta Vineri... (Niculina se închină și iese.)

Scena II

DOAMNA TANA și OANA se coboară jos.

DOAMNA TANA: În acest castel învechit toate mi se par noi. Sălciile-l plâng și ulmii bătrâni îl cântă. Povestește-mi, Oană, de sfântul, că tare mi-e dor de el...

OANA: Da, cuibul vulturului, în părăsire... Câțiva ostași, în metereze... Bine că mai poposi Ștefăniță și p-aici...

DOAMNA TANA: Cum era la trup?

OANA: Micșor, dar trezea codrii cu chiotul lui... Când pășea se cutremurau oțelele pe el... Parcă-l văz... Îl am în ochi, în inimă, în suflet... Îl simț în mâini... Așa scutura pletele albe... Așa răsucea mustața... Așa aducea paharul la gură...

DOAMNA TANA: După biruințI...

OANA: Da, și toată viața, căci toată și pe toți a biruit...

DOAMNA TANA: Cum avea ochii?

OANA: Ochii?... Ca solzul de pește... Și de se mânia, i s-aprindeau ca para... Și fulgera cu privirile...

DOAMNA TANA: Pe tine te-a iubit, Oană...

OANA: Da, da, Dumnezeu să-l odihnească în sânul lui Abraam!... De mă gândesc, simt ca doi cărbuni în amândoi obrajii... Și i-aud sărutatul lui...

DOAMNA TANA: Te mângâia?

OANA: O, mă alinta... Și umbla binișor-binișor cu mine, cu mâinile lui înăsprite de mânerul paloșului și de frâiele lui Voitiș. Odată veni, numa-n zale, și după zale picura sânge, ne cuprinse pe doamna Maria și pe mine și ne ridică în sus și zise: Mario, așa bătrân cum sunt, am învins, având d-a dreapta pe arhanghelul Mihail și din față pe Domnul nostru Isus Christos... Și castelul a sunat de vorbele lui... Era după Cosmin...

DOAMNA TANA: După Cosmin!... Oh! ce zile mari!... Ferice de cei care le-au apucat!... Și mai ferice de tine că...

OANA: Înainte să-și dea duhul mi-a mărturisit ca și cum ar fi fost visat...

DOAMNA TANA: Și tu ce-ai făcut?

OANA: Am plâns... am plâns...

DOAMNA TANA: De ce?

OANA: Aș fi vrut să nu mai fiu decât să-l pierz!

DOAMNA TANA: Să fie pierdut, vouă și Moldovei?

OANA: Ce e bun de la el e, și-a stat și supt fratele meu Bogdan, și stă și supt nepotul meu...

DOAMNA TANA: Da, stă încă...

OANA: Plăieșii îl așteaptă să vie iarăși... O veni, n-o veni... Cine știe?

DOAMNA TANA: Cu cine semăna?

OANA: Cu mine, bietul tata, bunul tata, sfântul tata! Dar aducea și cu Ștefăniță... Rotunjor în obraji, bălai, cu nasu-n sus...

DOAMNA TANA: La chip...

OANA: Statu potrivit... lat în spete...

DOAMNA TANA: La trup...

OANA: Iute la mânie...

DOAMNA TANA: La porniri!

OANA: Chibzuit, meșter și năpraznic la războiae...

DOAMNA TANA: A, nu, nu la suflet, Oană!

OANA: E tânăr...

DOAMNA TANA: Eu nu sunt tânără?

OANA (sărutând pe doamna Tana): O! da! da! tânără și frumoasă!

DOAMNA TANA: De un an m-a luat și de șease luni patul meu nu mai e al nostru...

OANA: A, Tana, grijile țării...

DOAMNA TANA: Nopțile albe!... În castelul de la Iași, l-am văzut pe după gât cu Vochița a comisului Staur. Mi-a trebuit să-l înfrunt până s-o izgonesc din casa domnească...

OANA: Cu vremea se cuminţește, doamnă.

DOAMNA TANA: Vremea poate orice, dar nu poate schimba o pisică într-un câine credincios... Că de când veni contele Irmsky, mai foc...

OANA: Contele Irmsky?... Hî...

DOAMNA TANA: Ia-i sabia și pune-i fuste... să juri că e femeie...

OANA: Subțire în talie, să-l frângi, și gros în șolduri...

DOAMNA TANA: În șolduri?... Un spion plătit și de Sigismund și de Ștefăniță... Eh!... Dar tu, Oană, cum o duci cu Cătălin?

OANA: Slavă domnului!

DOAMNA TANA: Bine?

OANA: Viteaz în războaie și blând la casă... Paisprezece ani, ca ziua de ieri...

DOAMNA TANA: O! Ștefăniță! vârtej fără înțeles!... Te-i fi coborând tu din sfântul voievod?... Maică a Domnului, iartă-mă!... (S-aude Ștefăniță țipând ș-un glas potolit întrerupând când și când.) Auzi? Școlarul și dascălul, copilul și părintele, furia și înțelepciunea... Cine va birui?... A! și cum strigă!... La scocul morilor vuietul apelor n-ar năpădi mai vijelios... Și moara nu se bizuie pe zgomot, ci pe mișcarea orânduită a bucăților ei, și măcină... Lui ia-i urletul și nu-i mai rămâne nimic...

OANA: A, nu fi nedreaptă... Ștefăniță vorbește frumos.

DOAMNA TANA: Ce ușor e să pai când ești stăpân!... De se încurcă, toți zic: N-a vrut să spuie... Ce bine se stăpânește! De bate câmpii, toți zic: Ce sus s-a ridicat! De se mânie, ca fiara sălbatică, toți zic: E ca un râu prăvălit din munte! Eu avui norocul să fi fost fata lui Neagoe Basarab... Cum înșiri mărgăritarele pe un fir alb de mătase, așa curgeau vorbele lui: vorba și învățătura... Și acum nenorocul s-auz pe domnul meu ca pe Ignatie robul, robul meu, când zice cea în loc de hăis și hăis în loc de cea. Boii trag zăpăcit, și carul mai mult merge prin șanț ca pe

apa drumului... Vezi, Oană, cum se-ntunecă? Mâine va fi iar lumină... Doar negura deasă de pe mințile lui Ștefăniță nu se ridică niciodată!

OANA: Tana!

DOAMNA TANA: Nedreptatea să mi-o bați în frunte!

OANA: Doamnă!

DOAMNA TANA: Și nu-l descos... Ei, d-aș sta eu...

OANA: L-am crescut în brațe, doamnă... Oh! și ce drăguț era!... Părul îi curgea inele aurii... gura ca o răsură... ochii ca două afine... și mânuțele lui, albe și grase, cu gropițe, la fitece deșt, se desfăceau ca două aripe...

DOAMNA TANA: A fost...

OANA: E lujer din vrejul cel sfânt! Mi-e nepot și mi-e drag!

DOAMNA TANA: Ți-e drag și ți-e nepot... O fi știind el de mătușă-sa?

OANA: E stăpânul meu și ce vrea va fi!

DOAMNA TANA: Da?

OANA: Da!

DOAMNA TANA: Oana!... Mi-e drag, Oană... Mi-e drag încă!... Dar să nu dea Dumnezeu să piară și această picătură de iubire care mi-a mai rămas... (S-aude Ștefăniță făcând zgomot.) Ia! vine!

Scena III

DOAMNA TANA, OANA, ȘTEFĂNIȚĂ și ARBORE. (Ștefăniță vine repede în balcon și coboară scara; după el, Arbore.)

ȘTEFĂNIȚĂ: A! nu! a! nu! nu se poate! Nu vreau să știu de Polonia și de Sigismund! Mai mult prețuiește o... ș-un tâlhar!... A! Doamna!... Nu e așa, doamnă?

DOAMNA TANA: N-am auzit ce-am auzit...

ȘTEFĂNIȚĂ: Să mai spui o dată? Dorești ca Polonia să fie de două ori și Sigismund încă o dată?

DOAMNA TANA: Polonia este destul de mare așa cum este și Sigismund destul de puternic atât cât este. (Arbore se pleacă și aprobă.)

ȘTEFĂNIȚĂ: Ce te pleci, Arbore? Arborii se pleacă numai de vijelie... Doamnă... (Îi întinde mâna. Tana dă să i-o sărute. Ștefăniță o retrage.)

DOAMNA TANA: Voiam să fac ce se cuvine...

ȘTEFĂNIȚĂ: Destul c-ai voit...

DOAMNA TANA: M-am deprins de la părinți să fac ceea ce voiesc, dacă ceea ce voiesc se cade să voiesc. (Arbore se pleacă.)

ȘTEFĂNIȚĂ: Ce te pleci, Arbore?... Să nu rămâi ca salcia, cu pletele în jos... Oană... (Îi întinde mâna. Oana o sărută.)

OANA (încet): Neamul Mușatinilor a fost bun... De ce supărași pe doamna?

ȘTEFĂNIȚĂ: Eh!

UN COPIL DE CASĂ: Doamnă, la masă.

DOAMNA TANA (lui Ștefăniță): Vii?

ȘTEFĂNIȚĂ: Omul nu trăiește numai cu mâncarea...

DOAMNA TANA: După masă, vii?

ȘTEFĂNIȚĂ: Mâine plec la vânătoare...

DOAMNA TANA: Iar singură?

ȘTEFĂNIȚĂ (printre dinți): Zi unui copil de casă să-ți ție de urât...

DOAMNA TANA: Doamne!

ȘTEFĂNIȚĂ: Ce? (Doamna Tana și Oana pleacă. Doamna Tana, când ajunge în pridvor, se uită lung înapoi. Ștefăniță o privește cu brațele încrucișate.)

ȘTEFĂNIȚĂ: Era să fie călugăriță... Miroase a tămâie... (Bate-n palme. Un copil de casă.) Să vie și ceilalți boieri.

Scena IV

ȘTEFĂNIȚĂ, LUCA ARBORE, logofătul TROTUȘANU, vornicul PETRE CĂRĂBĂȚ, paharnicul SĂCUEANU, vistiernicul IEREMIA, vistiernicul SIMA, pârcălabul CONDREA, postelnicul COSMA ȘEARPE, bivel-logofătul ISAC, bivel-postelnicul LUCA CÂRJE, comisul CĂȚELEANU și CĂTĂLIN.

ȘTEFĂNIȚĂ: Boieri, Arbore vrea să înnoim prietenia cu Sigismund tocmai când mă pregăteam să intru în Podolia și Pocuția, să pârjolesc pe una și să păstrez pe cealaltă... Ce ziceți?... De ce tăceți?... Spuneți o vorbă!.. Voi sunteți Sfatul?... Pe voi se razimă țara și domnul?...

LOGOFĂTUL TROTUȘANU: Da, măria-ta!

ȘTEFĂNIȚĂ: Pe niște muți?

VORNICUL CĂRĂBĂȚ: La câte sfaturi am luat și eu parte, domnul își spunea părerea la urmă. Părerea lui fiind hotărâtoare, dacă și-o spune, de ce-am mai vorbi?

ȘTEFĂNIȚĂ: Vornice, nu ridica capul în sus!

VORNICUL CĂRĂBĂȚ: Am învățat de la Ștefan cel Mare și de la viteazul Bogdan, bunicul și părintele măriii-tale.

ȘTEFĂNIȚĂ: Căci nu pustii Moldova tătarii de Perecop decât să-i fi bătut tu!... Te-a slujit norocul și de-atunci ajunseși o nenorocire!

VORNICUL CĂRĂBĂȚ: Apoi m-oi trage de la sfat, măria-ta...

ȘTEFĂNIȚĂ: Ba nu, să rămâi!... Închipuiți-vă că Sigismund mi-ar fi drag ca sarea-n ochi și Polonia ca jeraticul pe pielea goală... Că eu n-aș fi Ștefăniță-vodă, că aș fi nedrept, zadarnic, netrebnic și nebun... că n-aș pricepe folosul obștesc... că țara ar fi în primejdie... că eu aș fi murit și aș sta întins p-o năsălie și la capul meu ați

sfătui ce e de făcut... Ei, ce-ați plănui?... Cu cine?... Cu turcii or cu leșii?... Începeți, și aduceți-vă aminte că pe unde iese vorba iese și sufletul! (Boierii se uită unii la alții. Arbore face semn să înceapă comisul Cățăleanu.)

COMISUL CĂȚĂLEANU: De, măria-ta, eu să zic cum zice hatmanul Arbore, c-a văzut multe, a pățit multe și-a învățat și mai multe.

ȘTEFĂNIȚĂ: Hî! Hî! Da!

POSTELNICUL ȘEARPE: Ștefan cel Mare bătu pe leși în codrii Comisului, prădă Polonia, și iar cu Polonia încheie pace... ȘTEFĂNIȚĂ: Și ce-a zis bunicul meu înainte d-a muri?

POSTELNICUL ȘEARPE: Pace cu turcii, dar nu război cu Polonia.

ȘTEFĂNIȚĂ: Dar turcii vor să izbească Polonia... Cu cine?...

VISTERNICUL SIMA: Cu nimeni la început, cu cel mai tare la urmă.

ȘTEFĂNIȚĂ: Hî! Hî! Da!

PÂRCĂLABUL CONDREA: Să grămădim oștile sub poalele codrilor de la miazănoapte. Turcii să crează că cotropim Polonia, leșii c-am veni în ajutorul lor.

ȘTEFĂNIȚĂ: Ca o fată mare între doi voinici... Oricare va birui...

VISTERNICUL IEREMIA: Ba ca un voinic între două muieri încăierate...

ȘTEFĂNIȚĂ: Sărăcan de mine! Iacă sfatul unui bătrân!

BIVEL-LOGOFĂTUL ISAC: Măria-ta, Ieremia e ca o cobză: cum cânți, așa ține-bâzul.

ȘTEFĂNIȚĂ: Hî! Hî! Da!

PAHARNICUL SĂCUEANU: Arbore încheie pacea d-acum șapte ani... Și pe măria-ta leșii te numeau mărețul lor prieten și cel mai de credință...

ȘTEFĂNIȚĂ: Da, da, când adormeam la masă, când nu simțeam că Oana mă punea în pat... Atunci eram strălucitul lor prieten... Ce fățărnicie!... Și tu, Trotușene?

LOGOFĂTUL TROTUȘEANU: Și eu, măria-ta!

ȘTEFĂNIȚĂ: A! și tu?

LOGOFĂTUL TROTUȘEANU: Și eu, pentru mărirea stăpânului meu și învoiala cu Polonia. Dacă măria-ta voiește altfel... e slobod să facă ce vrea ca în casa lui... dar nu cu noi... cheme alți boieri! (Dă să puie la picioarele lui Ștefăniță vergeaua aurită. Ștefăniță îl oprește.)

ȘTEFĂNIȚĂ: Asta e puterea unui Mușatin, stăpânitor a toate? Certat de toți? (Râde nervos.) Nu-mi mai rămâne decât să împart mânăstirilor, ca la treisprezece ani, nebedernice, feloane, epitrahile și să le fac danii de prisăci, de ocine și sate, ca să se roage egumenii, arhimandriții și episcopii pentru odihna sufletului meu fiind încă în viață și pribegind, ca într-un pustiu, pe tronul Moldovei!... Hursinica asta de catifea s-a aprins și arde pe mine!... Or nu mai sunt boieri, or nu mai e domn!... (Ștefăniță se plimbă furios. Din vreme în vreme se oprește ș-ascultă pe Luca Arbore.)

ARBORE: Ascultă-mă, măria-ta, și iartă-mă, că sunt bătrân, și nu știu a vorbire. Eu am îmbătrânit portar al Sucevei supt patru domni: supt Ștefan cel Sfânt, supt Bogdan, supt măria-ta, când erai copil, și supt măria-ta, de când luași toate pe mână, că de două ori te-a uns mitropolitul Teoctist cu sfântul mir domnesc, când urmași în scaun viteazului Bogdan și când împlinișî paisprezece ani. Și Bogdan, și măria ta vruserăți să mă faceți logofăt al Moldovei. D-apoi eu, știind ce nu știu și câte nu știu, am zis, și lui Bogdan, și măriei tale: Asta nu se poate și nu se cade, asta se cuvine lui Trotușanu, că eu sunt un braț ș-o sabie la porunca măriilor voastre. Ș-am rămas pârcălab și portar al Sucevei, și, fiindcă ați binevoit, hatman după cum am fost. Ce-ar mai dori sufletul meu? Că după cum sunt, am fost și sunt prea mult... Și nu sunt decât o dreaptă țărână, și mai sunt în petrecanie printre oameni câtăva vreme, poate câteva luni, și cine

știe! câteva zile... D-apoi cum să zici, măria-ta, că: au nu mai sunt boieri, au nu mai e domn?...

ȘTEFĂNIȚĂ: Da! da!

ARBORE: Apoi eu știu una: că numai boului i-e dat să tragă cu capul în jos și să rabde ale omului, fără să-și spuie păsul, până o cădea ș-o plesni, iară omul să-ndure greul cu capul în sus, și să se plece domnului după ce-și va spune păsul. De, măria-ta, eu nu țiu la foloasele leșilor ș-a craiului lor, ci la folosul țării și a domnului meu... Că d-am avea peste noi pe nebiruitul Ștefan...

ȘTEFĂNIȚĂ: V-ați supune, că de unde nu...

ARBORE: Ei, că d-asta nu ne dăm îndărăt nici față de măria-ta... ne plecăm și iacă... (Își pleacă capul.) Și n-avem pe bătrânul Ștefan, ci pe tânărul Ștefăniță, iscusit, îndrăzneț, viteaz, dar nu i-a sosit ceasul să fie ce-a fost ăl mare... Când n-om mai fi noi, vor asculta copiii noștri, cum ascultam și noi de Sabia lui Christos... Și să dea Maica Precista așa să fie! (Se închină.)

ȘTEFĂNIȚĂ: Hî! Hî!

ARBORE: Când își dete duhul milostivul, era mare vrajbă în creștinătate, și-a putut să grăiască, scârbit de câte pătimise, ceea(ce) știm cu toții. Acum s-au mai schimbat vremurile. Sigismund stă așa (încârligă degetele arătătoare de la amândouă mâinile) cu nepotul său Ludovic al Ungariei; și nici dihonia de altădată nu mai e între litvani și leși. Cu ungurii stăm bine de când Ștefan îi păli la Baia; cu turcii, un dar, un peșcheș de 2.000 de galbeni pe an, și ne lasă-n pace. De ce să nu întărim legăturile străvechi cu Polonia? Până ț-ei încăputa iar 60.000 de ostași, ș-ei înfiripa Moldova așa cum fusese odinioară, să fim bine și cu unii, și cu alții... Să ne strecurăm până-i ajunge hotărâtor unde ți-ei pune sabia în cumpănă...

ȘTEFĂNIȚĂ: Sigismund înșelă pe tată-meu cu soră-sa și pe mine cu fie-sa... De câți ani ești?

ARBORE (mirat): Fără unu șaptezeci...

ȘTEFĂNIȚĂ: Nu m-ai înțelege când ți-aș spune

că Sigismund m-a rănit...

ARBORE: În locul unei ciacâre[3] fete de crai, ai o frumusețe de doamnă din Basarabii descălecători ai Munteniei și din cea mai veche spiță de despoți ai Serbiei...

ȘTEFĂNIȚĂ: Ai împlinit șaptezeci!

ARBORE (cam supărat): Ș-apoi de, ești domn... Grijile neamului mai întâi și pe urmă micile zădărnicii...

ȘTEFĂNIȚĂ: Ai trecut de șaptezeci de ani!

ARBORE (emoționat): Erai copil când te luai în brațe și te ridicai d-asupra capului și privișI măcelul dintre moldoveni care ș-apărau țara și tătarii care năpusteau la jaf și pustiire. Și cu voința lui Dumnezeu, Petre Cărăbăț birui pe tătari și îi aruncă-n Nistru. Și te dusei unde stase bătălia. Și cum s-aude primăvara în țarcuri behăitul oilor, despărțite de mieii lor, așa se ridica jalea moldovenilor căzuți pe locul de cinste. Și-ți zisei: Măria-ta, să iubești pe moldoveni, și pe boieri, și pe răzăși, și pe țărani, că dopotrivă mor pentru domnul și țara lor! Și prinseși pe Cărăbăț, cu amândouă mâinile pe după gât, și-l sărutași, și ziseși, plângând: Așa să-mi ajute Dumnezeu, moș Luca!

ȘTEFĂNIȚĂ: Ai împlinit nouăzeci de ani!

LUCA ARBORE (mâhnit): D-apoi eu, ce mai am?... Voi închide ochii și nu voi vedea durerile Moldovei!

ȘTEFĂNIȚĂ: Dar nu înțelegi, moșnege, că urăsc pe Polonia, ajunsă cuib de hoți? Ea adăpostește pe răzvrătiții neamurilor, și pe moldoveni, și pe unguri, și pe muscali, și pe nemți, și pe italieni! În ea și-a găsit culcușul și Petre al Răreșoaei, acela care pândește la scaunul Moldovei, acela despre care și tu mi-ai spus că ar fi os din osul lui Ștefan!...

ARBORE: Eu nu ies mărturie, dar nu mi-e dat să mint în fața lui Dumnezeu. Știu că e, dar mai știu că nu l-a vrut domn.

ȘTEFĂNIȚĂ: Urăsc pe Sigismund!

ARBORE: Iubește pe Moldova, măria-ta.

ȘTEFĂNIȚĂ: Mi-e scârbă de Polonia!... Oh! Arbore, Arbore, de nu m-ai fi ținut în brațe... Iacă lucrul tău... Boierii stau gata să-și lepede toiegele și săbiile boierilor lor!... Da, văz pe Luca Cârje pregătit să se umfle în latinește în mijlocul sfatului leșesc!

LUCA CÂRJE: În numele măriei-tale, al boierilor și al Moldovei...

ȘTEFĂNIȚĂ: În numele meu să reverși minciunile în țara cea mai mincinoasă!

LOGOFĂTUL TROTUȘANU: Măria-ta...

ȘTEFĂNIȚĂ: Marele logofăt minciună...

POSTELNICUL COSMA ȘEARPE: Măria-ta...

ȘTEFĂNIȚĂ: Marele postelnic minciună...

VORNICUL CĂRĂBĂȚ: Măria-ta...

ȘTEFĂNIȚĂ: Marele vornic minciună!... Tot ce mă înconjoră este o vedenie de fățărnicie și de neadevăr!... Și tu... Ce stai pitit după ta-tău?... Ascultă...

CĂTĂLIN: Ascult, măria-ta.

ȘTEFĂNIȚĂ: Ascultă și învață cum ai să ipitropisești pe urmașul meu, pe care nu-l voi zămisli până ne-i fi pregătit să domnești în locul lui!... Boieri, faceți ce vreți!... A! bine ca sosit noaptea să-mi ascunză rușinea mea!... Și dați-i lui Luca Cârje un zăbranic negru... Ai să vorbești cernit, în numele domnului pe care-l veți înmormânta în prietenia Poloniei!... Duceți-vă... Vreau să răsuflu!... (Boierii pleacă triști. Când încep să intre în castel, Ștefăniță trage sabia.) Oricât de sus stau capetele astea, mâna domnului e mai lungă!... (Bate-n palme. Un copil de casă.) Să vie Moghilă și Mogârdici.

Scena V

ȘTEFĂNIȚĂ, ȚUGULEA MOGHILĂ și MOGÂRDICI. Mai târziu, contele IRMSKY și DOAMNA TANA. (Ștefăniță stă p-o laiță cu capul în mâini. Moghilă și Mogârdici vin binișor în pridvor și privesc în toate părțile.)

MOGÂRDICI: Unde-o fi?

MOGHILĂ: Unde-a fost și ieri noapte...

MOGÂRDICI: Vorba e, îl vezi?

MOGHILĂ: Nu.

MOGÂRDICI: Dacă n-o fi?

MOGHILĂ: Atunci să știi că nu s-a născut...

MOGÂRDICI: Oare!... Te pomenești că-l fată acum...

MOGHILĂ: Tu să-i fii moașe.

MOGÂRDICI: Eu?... Și tu doftor...

MOGHILĂ: Ce-o scăpa de la moașe e treaba doftorului...

MOGÂRDICI: Să-l trag bine de urechi... și gura bine desfăcută... să semene cu mine...

MOGHILĂ: Urechile ca de măgar, gura pe oală... și piciorul drept adus... să calce ca tine...

MOGÂRDICI: Și moldovenii de l-or vedea să zică: E he! Domnul Moldovii seamănă cu moașă-sa! Să coborâm binișor, binișor, tu cap și eu coadă...

MOGHILĂ: Să mergem cu coada înainte, să nu ne pomenim cu ceva la cap...

MOGÂRDICI: Oare?

MOGHILĂ: Să scăpăm capul...

MOGÂRDICI: Și coada... Da cine dracu a mai văzut dobitoc mergând cu coada înainte?

MOGHILĂ: Oile sălbatice știi tu cum fac?... Ele au buza de sus...

MOGÂRDICI (dând peste nas lui Moghilă): Asta?

MOGHILĂ (asemenea): Ba asta... Au buza de sus așa de lungă, că se revarsă până aici... (Îi dă un ghiont supt bărbie.)

MOGÂRDICI: Oare!

MOGHILĂ: Și ca să prinză iarba când pasc umblă cu coada înainte.

ȘTEFĂNIȚĂ (trezindu-se din gânduri): Ce caraghioși turbură gândurile lui Ștefăniță? (Moghilă și Mogârdici s-ascund după un copac. Moghilă se preface că-i e frică.)

MOGHILĂ: Mogârdici, măria-ta!

MOGÂRDICI: Ba curat Moghilă!

ȘTEFĂNIȚĂ: Și murdari amândoi...

MOGÂRDICI: Haiti! e cu toane!

MOGHILĂ: Să vedem... Cum ai zis, măria-ta?

ȘTEFĂNIȚĂ: Am zis că curat și murdar e totuna în Moldova. (Moghilă și Mogârdici ies de după copac.) MOGÂRDICI (râzând): Apoi, dacă e-așa... noi ce bem?

ȘTEFĂNIȚĂ: Beți odihna și somnul lui Ștefăniță!... O, Moghilă, boierii sunt niște nesocotiți! Vor să mă îngenunchie lui Sigismund! Și nu fuseră aci nici pârcălabii de Novograd, Petrică, omul meu de nădejde, și Baloș, nici spătarul Hrană, nici bătrânul pârcălab de Hotin, Talabă... Singur, ca un cerb înconjurat de câini! Dar bun e Dumnezeu! (Trage sabia ș-o învârtește pe deasupra lui Moghilă și Mogârdici.) Ce te ferești, Mogârdici?

MOGÂRDICI: Ba, o să mă bag în ea...

ȘTEFĂNIȚĂ: Așa să tremure vitejii de la Șerbeanca și de la Târgșor!

MOGÂRDICI: Dar nu prea mult, măria-ta...

ȘTEFĂNIȚĂ: De ce?

MOGÂRDICI: Că așa tremurai eu la Șerbeanca, într-un șanț, că eram un băietan; când mă pomenii cu vornicu Cărăbăț: Jiiit! cu sabia și pac cu latul pe spinarea mea! Și se-ntâmplă lucrul dracului, că până să spui o vorbă, auzii pe voinic mormăind ca un urs! Sarac de sângele tău, moldovene! Și dete

pinteni calului, zâmbind. Apoi sânge era ori foc... Vorba e, ce bem?

ȘTEFĂNIȚĂ: E lună, ca ziua. Să bem, Moghilă, du-te la gârlici și scoate din fundul pimniții vin de Cotnar ca untdelemnul, mai bun ca vinul de Tokai, de Huși, ce te pișcă de limbă și îți dă pe nas, de Nicorești, ca sângele, și de Berheci, profir și mai subțire ca apa.

MOGÂRDICI: Câte-un urcior din fiecare, și de Berheci trei. Până să bei măria-ta un cotnar, eu să sug trei berhece... Da... să dați săbiile încoa... E mai bine, mai bine, că de s-o îmbăta sabia măriei-tale întâi, odată te pomenești cu ea ieșită din teacă... că nu te mai ascultă nici pe măria-ta...

MOGHILĂ: Așa zic și eu... Să le dăm, măria-ta... Să nu ne mai batem capul mâine ca să aflăm cine a început azi...

ȘTEFĂNIȚĂ: Fie...

MOGÂRDICI: Ei, ce cuminte e ș-a măriei-tale când n-a băut! Lucru mare!

ȘTEFĂNIȚĂ: Mă, să ții minte un le-ai pus...

MOGÂRDICI: Hî, hî!... Asta e stânga ș-asta e dreapta; cum mergi înainte o apuci la dreapta, apoi faci la stânga, ridici mâna-n sus și le agăți de creanga unui frasin; și mâine dimineață, când îți vine așa, nu știu cum, te întrebi care e stânga și care e dreapta; ș-o apuci la stânga, apoi faci la dreapta; ridici mâna și le iei ca dintr-un cui... Vezi că se schimbă și dreapta și stânga... Mâine dimineață nu se mai schimbă... așa rămân, unde-ai căzut...

ȘTEFĂNIȚĂ: Masa și scaunele...

MOGÂRDICI: De unde?

ȘTEFĂNIȚĂ: De unde le-ai lăsat ieri noapte... (Mogârdici se încrucișează cu Moghilă, care se luptă cu urcioarele de vin.)

MOGÂRDICI: Te frământi tu cu ele, dar au să se frământe și ele cu tine...

MOGHILĂ: Sunt grele și-au să ne facă ușurei... (Mogârdici aduce masa. Pe masă un purcel, pâine

și celelalte.)

ȘTEFĂNIȚĂ: Patru scaune...

MOGÂRDICI: Trei.

ȘTEFĂNIȚĂ: Patru!

MOGÂRDICI: Moghilă face cât doi, dar tot p-un scaun stă, că nu se poate cu două...

ȘTEFĂNIȚĂ: Patru pahare...

MOGÂRDICI: Trei...

ȘTEFĂNIȚĂ: Patru!

MOGHILĂ: Bea Mogârdici cât doi, dar tot c-un pahar bea... (După ce Moghilă și Mogârdici au pus masa.)

ȘTEFĂNIȚĂ: Toarnă, Moghilă... Mi-e gura amară... S-a vărsat fierea-n mine...

MOGÂRDICI: Cum să nu se verse... D-atâta sfat!... Și grozav e vinul contra sfatului și-a fierii! Parcă-ți ia cu mâna, nu altceva... Mie berheci, Moghilă. (Bea.)

ȘTEFĂNIȚĂ: Mai toarnă, Moghilă... (Bea.) Și-n paharul ăsta...

MOGÂRDICI: Ce-o mai fi ș-asta?... Mie berheieci, Moghilă. (Bea.)

ȘTEFĂNIȚĂ: Mă strângea de cap un cerc de fer... Mă simț mai bine... Amărăciunea s-a dus...

MOGÂRDICI: Nu spuneam eu?...

ȘTEFĂNIȚĂ: Mai, Moghilă... (Bea.)

MOGHILĂ: N-o lua repede, măria-ta. Nu te pune cu Cotnarul... Eu beau de Nicorești, și...

MOGÂRDICI: Oare!... Mie berheheheci, Moghilă... (Bea.) Și mai... (Bea.) Ca apa... Mai...

MOGHILĂ: Ci ca ho! că fac scurtă la mână!

MOGÂRDICI: Tii! S-a isprăvit! Să nu fie paharul gol!... Îmi moare soacră-mea... Tu vrei să-mi moară soacră-mea, Moghilă? (Bea.)

ȘTEFĂNIȚĂ: M-am limpezit... văz limpede...

MOGÂRDICI: Și eu m-am limpezit, dar văz turbure...

ȘTEFĂNIȚĂ: Moghilă, e pregătit de vânătoare?

MOGHILĂ: Mâine ne sculăm din zori ș-o pornim spre Ceahlău.

MOGÂRDICI: Adică mâine ne culcăm din zori ș-o pornim cu butcile spre Ceahlău.

ȘTEFĂNIȚĂ: Nicorești, Moghilă. (Bea.)

MOGÂRDICI: Un ber... Stai! (Înnumără pe dește și se clatină.) Un ber-he-he-he-he-heci, Moghilă!

ȘTEFĂNIȚĂ: Nu, nu-i turna...

MOGÂRDICI: Ș-apoi... de ce? Cu ce-am greșit eu măriei tale?... Mai bine ia-mi zilele!

ȘTEFĂNIȚĂ: Nu, că ești fricos ca un iepure...

MOGÂRDICI: Eu? Află, măria-ta, că Mogârdici nu știe ce e frica!

ȘTEFĂNIȚĂ (surâzând): Așa?... Moghilă, adu două ciomege.

MOGÂRDICI: Ascuțite?

ȘTEFĂNIȚĂ: Două ciomege... Să ne luăm ciobănește. Și câte lovituri mi-ei da, atâtea pahare vei bea.

MOGÂRDICI: Sfântă Născătoare, ajută-mi! (Moghilă aduce ciomege. Și le-aleg. Le învârtesc. Ștefăniță se lasă să-l izbească la început. Mogârdici se încurajează.)

ȘTEFĂNIȚĂ: Una! (Râde.)

MOGÂRDICI: Berheci!

ȘTEFĂNIȚĂ Două! (Râde.)

MOGÂRDICI: Berheheci!

ȘTEFĂNIȚĂ: Trei! (Râde.)

MOGÂRDICI: Ber-he-he-he-ci!...

ȘTEFĂNIȚĂ (se pune și-l lovește întruna); Berheci... Berheheci... Ber-he-he-he-ci! Ber-he-he-he-he-ci...

MOGÂRDICI: Ai! Ai!

ȘTEFĂNIȚĂ: Vrei și cotnar?... Na și cotnar... Cot-cot-nar... Cot-cot-cot-nar...

MOGÂRDICI: Ai! ai! Apoi dă-o dracului de șagă... M-ai făcut numai vânătăi... (Aruncă ciomagul. Lupta încetează. Ștefăniță și Moghilă râd.) Și ce râdeți... D-aia nu e bună gluma cu cei mari!

ȘTEFĂNIȚĂ (trist): Ah! și domnul e stăpân pe

avutul, pe cinstea și pe viața tuturor!

MOGÂRDICI (se pipăie pe spinare): Și pe spinarea mea ca pe visteria țării!

ȘTEFĂNIȚĂ: Toarnă, Moghilă... Nu, Nicorești...

MOGÂRDICI: Moghilă, mie un... Ce râzi?

MOGHILĂ (râde): Zi...

MOGÂRDICI (se clatină): Iacă, nu zic!

ȘTEFĂNIȚĂ: Moghilă, fuseși la-ntrecerea d-alaltăieri?

MOGHILĂ: Firește că da.

MOGÂRDICI (împleticindu-se): Eu n-am... că m-am dezmeticit târziu... pe la jumătatea gârliciului...

ȘTEFĂNIȚĂ: Ai văzut?

MOGHILĂ: Văzut.

ȘTEFĂNIȚĂ: Pe dășelate l-am întrecut c-un gât de cal...

MOGÂRDICI (bea și vorbește singur): Un jerăgai pe gât... Cald al dracului...

MOGHILĂ: Da, și mi se pare...

ȘTEFĂNIȚĂ: Cătălin și-a ținut calul...

MOGÂRDICI: Nici cu boii nu m-ai fi scos... Cald al dracului... (Bea.)

ȘTEFĂNIȚĂ: Dar la halca[4] pe jos? Din zece săgeți, cinci trecui prin cerc, Cătălin nouă, ceilalți două-trei...

MOGHILĂ: Era prea mic cercul...

ȘTEFĂNIȚĂ: Era dopotrivă la amândoi!

MOGÂRDICI (bea întruna): Cald al dracului!... Nu știu ce am astăzi de mă simț greu...

ȘTEFĂNIȚĂ: Ce-ai avut și ieri, ș-alaltăieri, și totdeauna... friguri cu berheci...

MOGÂRDICI (ștergându-se de nădușeală): Îh!... Friguri?... Cald al dracului!... Să mă las oleacă pe dreapta cu un beeci... c-așa mă odihnesc eu... Un bebeci, Moilă... paanice Moilă?... (Mogârdici se lungește la rădăcina unui copac ș-adoarme.)

ȘTEFĂNIȚĂ: Și când ne împărți doamna, mie

paharul de aur și lui pe cel de argint, mă uitai în ochii lui Cărăbăț. Surâdea. Îi smâcii paharul din mână și-i întinsei lui pe cel de aur. Nu vream să par copil în fața lumii. Și mulțimea bătu zgomotos din palme, mai mult pentru el ca pentru mine...

MOGHILĂ: Și-ar fi fost mai stăpân pe el ca pe cal.

ȘTEFĂNIȚĂ: A! lacom la deșertăciuni!

MOGÂRDICI (prin somn): Mie un be-eci... Paanice Moilă... un paar...

ȘTEFĂNIȚĂ: A umplut urechile lumii c-ar fi luat c-o săgeată boldul de aur din vârful cortului sultanului Albu...

MOGHILĂ: O întâmplare...

ȘTEFĂNIȚĂ: Mânios, încălecai calul. Intrai în jir. Pusei pinteni de țâșni sângele. Calul sări ș-o rupse la goană. Țintii cercul. Aruncai săgețile și zburară pe d-alături. Lumea abia se ținea să nu râză. Să mă fi tăiat, n-ar fi curs picătură de sânge. Veni și rândul lui. Goni, ținti, azvârli. Vâjiau săgețile. Din zece, șapte prin cerc, prin același cerc! Ah! Și le simții pe câte șapte în inima mea, una după alta, una îndesând pe cealaltă!

MOGHILĂ: Când doamna îi puse în deșt inelul cu matostat, plesnea de trufie. Se făcuse roșu ca cârmuzul copilul din flori al lui Arbore, unchiul măriei-tale!

ȘTEFĂNIȚĂ (bea): Al moșneagului care iese mărturie că pribeagul Petre, lepădătura Rareșoaei, ar fi copilul bunicului meu Ștefan! (Trântește paharul cu fundul de masă.) A! poftim, măria-ta Petre, poftim... Arbore te îmbie la scaunul Moldovei!... Ah! mă strânge de gât!... Și sunt domn al Moldovei!...

MOGÂRDICI (tresărind): Ce mai fu ș-asta?... (Se întoarce cu fața în jos.)

ȘTEFĂNIȚĂ: Cătălin vine la vânătoare?...

MOGHILĂ: Vine...

ȘTEFĂNIȚĂ: Ei!...

MOGHILĂ: Pe Ceahlău, întunecimi, muchi,

prăpăstii...

ȘTEFĂNIȚĂ: Dacă l-am pune pe buza unei... Și singur... (Face semnul unei rostogoliri.)

MOGHILĂ: Și?

ȘTEFĂNIȚĂ: Și...

MOGHILĂ: A! da!

MOGÂRDICI (prin somn): Be-beci... Moilă...

Ștefăniță fluieră de trei ori haiducește.) (S-aude un fluierat drept răspuns. Ștefăniță tresare.)

MOGHILĂ: Ce e asta?

ȘTEFĂNIȚĂ: Ai să vezi... Ah! niciodată vinul n-a fost mai bun! (Bea.)

MOGHILĂ: Ce trosnește?

Scena VI

CONTELE IRMSKY, ȘTEFĂNIȚĂ, MOGHILĂ, MOGÂRDICI (doarme). (Vine contele Irmsky.)

ȘTEFĂNIȚĂ (trecând înaintea contelui Irmsky): Vino, conte, vino, te-așteaptă scaunul gol, paharul plin și inima mea deșartă când e fără tine! (Îl sărută pe obraji, pe ochi și-l strânge-n brațe.) Bine?

CONTELE IRMSKY: Foarte bine când sunt cu măria-ta!

MOGHILĂ (aparte): Ciudată dragoste! Frumos băiat!

ȘTEFĂNIȚĂ: Moghilă, cunoști pe contele Irmsky?

MOGHILĂ: Da, măria-ta, dar contele stă cam retras...

CONTELE IRMSKY: La umbra tronului, ca un oier la umbra stejarului. (Râde și se-ndeasă în Ștefăniță.)

ȘTEFĂNIȚĂ: Așa, dragă, așa... (Se suie pe masă și ține pe conte pe dupe gât.)

MOGHILĂ (aparte): Ce glas subțire!

ȘTEFĂNIȚĂ (după ce-i dă contelui să bea): Cântă-mi oleacă...

CONTELE IRMSKY: Să cânt?... Dar ăsta cine e?

MOGÂRDICI (prin somn): Be-beci...

CONTELE IRMSKY (râzând): Cine?

ȘTEFĂNIȚĂ (râde): Un țap... După mamă, moldovean, după tată, armean... după meșteșug, bețivan... și slugă credincioasă a domnului tău...

MOGHILĂ (aparte): Ce talie! Ce șolduri! Și ce mișcări!

ȘTEFĂNIȚĂ: Cântă, dragă, cântă!... Dar... nu vreau așa gros... (Îi face semn să se dezbrace.

Contele Irmsky îi arată pe Moghilă.) Nu, nu te teme, va fi singurul... Și e bine să știe un om de nădejde. (Contele Irmsky se dă după un copac și într-o clipă se dezbracă de hainele de pe deasupra și apare cu rochie cam scurtă.)

IRMA: Iată-mă!

MOGHILĂ: A! a! (Doamna Tana vine în pridvor și privește înmărmurată. De la ea se vede ce se petrece jos, de la ei, nu.)

ȘTEFĂNIȚĂ: Ah! Moghilă, ce fată fermecătoare! Un meșter din Italia n-ar săpa în marmură un trup mai curgător... un zugrav venețian n-ar așterne pe pânză un chip mai dulce... (o sărută) niște ochi mai pătimași... (o sărută) și-un păr care cade în inele de aur... Oh! Irma! Aș da toată Polonia pe tine! (O sărută.)

IRMA: Polonia m-a dat pe mine măriei-tale... (Îl sărută.)

ȘTEFĂNIȚĂ: Și am mai mult ca Polonia... (O sărută.)

DOAMNA TANA: Oh! (Dispare-n castel.)

ȘTEFĂNIȚĂ (tresărind): Cine-a oftat?

MOGÂRDICI (prin somn): Un be-heci, Moilă...

Actul II

Un luminiș pe muntele Ceahlău. Locul de pândă al lui Ștefăniță. Printre pădurile întunecoase de brazi și de molizi se vede, spre stânga, o muchie îngustă de piatră, mărginind o prăpastie adâncă. Patru cărări dau în luminiș, două la stânga și două la dreapta. Două se coboară într-o parte și cealaltă a muntelui și două se ridică spre creștet. Mai mulți bușteni răsturnați și acoperiți cu ferige. Norii se ridică din păduri și se plimbă alene. Vremea, posomorâtă, amenință a ploaie.

Scena I

LUCA ARBORE și comisul CĂȚELEANU vin pe cărarea întâia din dreapta. Comisul CĂȚELEANU, îmbrăcat în haine de vânătoare, cu tolba de săgeți și arcul, cu cuțitul la brâu și c-o toporișcă în mână.

COMISUL CĂȚELEANU: Se-mbună domnul?

ARBORE: Nu vorbi nimic. Eu îi deșirai vicleșugul lucrului, cum e spre folosul lui ș-al țării. El fluieră și pocnește din frunză. Uneori se-ntunecă și dă din cap. Îi spusei că Luca Cârje a plecat pregătit cum să aducă vorba ca să fie spre lauda și fala lui, el... Mă îngheață această mutenie. Dacă văzui, o luai razna prin păduri... El, copilul care mi-a rămas pe brațe, pe care l-am slujit cu credință... mă urăște!

COMISUL CĂȚELEANU: E mâhnit pe noi... Nu l-ai auzit?...

ARBORE: A! să-l fi auzit când eram numai cu el... A răcnit, s-a strâmbat, s-a înecat... Abia și-a venit în fire. S-a uitat lung la mine și mi-a zis apăsând pe fitece cuvânt: Arbore, or te lepezi de gândul tău, or de nu!... Și m-a măsurat cu ochii...

COMISUL CĂȚELEANU: Așa e el, cu toane.

ARBORE: Cum ai fost să fii, așa ești... Eu sunt în lucrul domnului ș-al țării... Ar fi o nebunie, și pentru domn și pentru țară, să ne punem bine cu turcii și rău cu leșii. N-aș vrea să ajungem ca muntenii. Până și Neagoe, înțeleptul, a fost nevoit să dea pe fitece an 500 de copii padișahului... (Dârj.) Șoimi și iepe, cât or vrea, suflete, nu!... Ah!...

COMISUL CĂȚELEANU: Dumneata cunoști cât țineam la dumneata... Bun e Dumnezeu... Are să se îmbuneze și Ștefăniță... Să vorbim de altceva... De ce nu luași arcul și săgețile?

ARBORE: O! ho! arcul sunt astea... (Arată mâinile.) Săgețile sunt ăștia... (Și-arată ochii.) De te lasă, lasă și tu juvinele... Ei-hei! Mi-a slăbit arcul, și săgețile nu se mai duc piuind...

COMISUL CĂȚELEANU: Și unde rămase?

ARBORE: La Durău. Peste un ceas încep bătăiașii... Trebuie să pice acum... Să mergem... N-aș vrea să dea ochii cu mine...

COMISUL CĂȚELEANU: Unde?

ARBORE: Unde ne-ar duce picioarele... (Se afundă pe cea dintâi cărare din stânga.)

Scena II

Logofătul TROTUȘANU, vornicul CĂRĂBĂȚ, paharnicul SĂCUEANU, vistiernicul SIMA vin pe prima cărare din dreapta, îmbrăcați în haine de vânătoare și armați ca și CĂȚELEANU. Toporul vornicului CĂRĂBĂȚ e mai mare și mai ager.

VISTERNICUL SIMA: Lung drum și greu...

VORNICUL CĂRĂBĂȚ: Mai lung și mai greu al vieții...

PAHARNICUL SĂCUEANU: Întunecat... nu mai răsare soarele...

VISTERNICUL SIMA: Cerul?

PAHARNICUL SĂCUEANU: Nu, domnul.

LOGOFĂTUL TROTUȘANU: O arătare...

VISTERNICUL SIMA: Cum, o arătare?

LOGOFĂTUL TROTUȘANU: O vedenie... Ce e rău și ce e bine?... Nu fac rău că m-am deprins cu binele... (Rupe o crenguță.) Știi tu ce e asta?

VISTERNICUL SIMA (uitându-se lung): O creangă de brad.

LOGOFĂTUL TROTUȘANU: Așa ți s-arată...

VISTERNICUL SIMA: Dar cum vrei să mi s-arate? Lucrurile cad supt simțurile noastre așa cum sunt. Numai omul e fățarnic și s-arată așa cum nu e.

LOGOFĂTUL TROTUȘANU: O! ho! care om nu e cum s-arată? La un necaz, la o mânie, izbucnește și citești în el ca într-o carte deschisă. Nu văzuși acum o săptămână? N-ai înțeles? Când te-a măsurat cu privirile, n-ai auzit pe la urechile tale un jiiit?

VISTERNICUL SIMA: Nu.

LOGOFĂTUL TROTUȘANU: N-ai simțit, Săcuene, cine s-apropia de gâtul tău?

PAHARNICUL SĂCUEANU: Cine s-apropia?

LOGOFĂTUL TROTUȘANU: O sabie...

PAHARNICUL SĂCUEANU: A cui?

LOGOFĂTUL TROTUȘANU: A lui!

VORNICUL CĂRĂBĂȚ: De ce ți-e scris nu scapi.

LOGOFĂTUL TROTUȘANU: Și credința e o arătare a minții...

VORNICUL CĂRĂBĂȚ: Astea-s lucruri grecești.

LOGOFĂTUL TROTUȘANU: Blagoslovită fie țărâna dascălului Isocrat candiotul: el mi-a dat înțelesul vieții...

VORNICUL CĂRĂBĂȚ: Dar tătână-tău ce-ți dete, logofete?

LOGOFĂTUL TROTUȘANU: Arătarea vieții...

VISTERNICUL SIMA (ia cărarea a doua din dreapta): Parcă p-aici ne-a poruncit domnul să ne suim, până la trei gurguie...

PAHARNICUL SĂCUEANU: La cele trei stahii...

VORNICUL CĂRĂBĂȚ: Acolo bat hearele. Grozav aș vrea să năpustească un zimbru furios... cu trupul lui de bou mai șui, cu picioarele mai înalte, cu capul lunguieț, cu coarnele drepte, aduse puțin la vârf... O! fuge ca săgeata, s-aruncă peste gârle ca o năluca și se cațără pe pieptul de piatră ca zidul de drept...

LOGOFȘTUL TROTUȘANU: Ai ucis?

VORNICUL CĂRĂBĂȚ: Ucis... Cu răposatul Bogdan am colindat munții noștri din muntele Ianculuі până-n munții Vrancei. Odată eram pe Bicaz. Vodă ici, eu colea. Unde ne pomenim c-o namilă zburând că parcă ar fi avut aripi. Ar fi spart pe Bogdan de nu ferea-n lături și nu i-aș fi înfipt toporul drept între coarne. S-a ridicat în două picioare, și-a proptit capul în piept... Un răget... A sărit de doi stânjeni... Și-a picat ca o pasăre năprasnică!

LOGOFĂTUL TROTUȘANU: Eu nici n-am văzut...

VORNICUL CĂRĂBĂȚ: Capul lui, cum era

capul de pe pecetea lui Dragoș.

LOGOFĂTUL TROTUȘANU: Mai suim mult?

VORNICUL CĂRĂBĂȚ: Ca de la Durău până aici.

PAHARNICUL SĂCUEANU: Din coarnele lui să fac un pahar... (Se afundă pe a doua cărare din dreapta.)

VORNICUL CĂRĂBĂȚ: Cam subțire...

PAHARNICUL SĂCUEANU: Fie...

Scena III

Pârcălabul CONDREA, vistiernicul IEREMIA, postelnicul ȘEARPE, CĂTĂLIN, TOADER și NICHITA vin pe întâia cărare din dreapta, îmbrăcați ca vânători.

PÂRCĂLABUL CONDREA: Aici ne-a zis să-l așteptăm.

POSTELNICUL ȘEARPE: Vine și el cu ceilalți.

VISTERNICUL IEREMIA: Vremea e a ploaie...

POSTELNICUL ȘEARPE: Nouri se ridică din crestetele pădurilor ca sineala închisă... Ai zice că ard pădurile de brazi și de molizi... Cătăline, ați întâlnit multe sălbătăciuni?

CĂTĂLIN: O! cât lumea! Mă mir cum d-avu răbdare domnul să nu-nceapă vânătoarea de cum dădurăm în ocolul slobod al Câmpulungului... Barem să ne fi lăsat pe noi să ne cercăm norocul...

VISTERNICUL IEREMIA: Ca și cum nu l-ai fi cercat destul... În tătari și-n urși, în leși și-n vulpi, în turci și-n mistreți, săgețile tale se duc fermecate... Săgeata și vânatul...

TOADER: Am dat peste mâțe sălbatice.

NICHITA: Lupi și jderi...

PÂRCĂLABUL CONDREA: Apoi, voi n-ați ținut drumul drept, ați bătut razna, ca copoii.

TOADER: Sub coastele Câmpulungului, un stol de irunci...

NICHITA: Vulpile colcăie în codrii noștri...

POSTELNICUL ȘEARPE: Porunca a fost de la domn să nu scape o săgeată. Vânătorii sunt foc. Peste o jumătate de ceas ne dezleagă. Să vedem cine o da mai cu sete...

NICHITA: Eu, nea Cosma! Am să las pe Cătălin pe jos...

CĂTĂLIN: M-ai lăsa, de nu te-ai grăbi...

POSTELNICUL ȘEARPE: Vine... Întunecat și

alb cum nu l-am văzut niciodată!

PÂRCĂLABUL CONDREA: Nu-i trece paraponul.

VISTERNICUL IEREMIA: Băietanii ăștia să țintească bine, ș-are să-i treacă... (Se duc înaintea domnului și ajută să dea după măgari coșurile cu mâncare și cu vin. Domnul vine căutând în jos și șuierând un cântec bătrânesc.)

Scena IV

ȘTEFĂNIȚĂ, cu cei de sus și cu pârcălabul PETRICĂ, pârcălabul BALOȘ și spătarul HRANĂ. Vânători și hăitași.

PÂRCĂLABUL CONDREA: Bine, măria-ta?

ȘTEFĂNIȚĂ (șuieră): Mai bine ca oricând.

POSTELNICUL ȘEARPE: Cam ostenit oleacă, măria-ta... La noapte să te odihnești zdravăn...

ȘTEFĂNIȚĂ (șuieră): De-a ieși stelele, să număr o stea logostea, două stele logostele, pân-a crăpa de ziuă...

VISTERNICUL IEREMIA: Ș-un vestmânt mai groscior, măria-ta...

ȘTEFĂNIȚĂ (șuieră): Da, e frig cât să înghețe vistieria, și mie mi-e mai frig ca acum o săptămână, când era să crăp de căldură... (Șuieră.)

SPĂTARUL HRANĂ: Cum ne-mpărțim, măria-ta?

ȘTEFĂNIȚĂ: Pârcălabul Condrea, postelnicul Șearpe și vistiernicul Ieremia o să faceți la dreapta, pe cărarea asta, și înainte, până dincolo de cele trei stahii, la paltinul cu izvorul... Acolo rânduiți-vă cum veți socoti... A! și flăcăii lui Arbore!... Cătălin, tat-tău, bine?

CĂTĂLIN: Slavă Domnului... E și el aici...

POSTELNICUL ȘEARPE: La Durău ai vorbit, măria-ta, cu el...

ȘTEFĂNIȚĂ: Ba el cu mine... Se vede că eu nu sosisem.. (Se uită spre muchia din stânga și vorbește încet.) Să-l fac să și-o aleagă singur... Sunteți trei voinici, tineri și sprinteni, tustrei țintași buni, cu arcurile pe după gât, cu cuțitele la brâu și cu toporițtele în mâini... Care din voi e mai de nădejde?

CĂTĂLIN: Tustrei, măria-ta.

ȘTEFĂNIȚĂ: Care e mai tânăr?

NICHITA: Eu, măria-ta.

ȘTEFĂNIȚĂ: Care e mai voinic?

TOADER: Tustrei, măria-ta.

ȘTEFĂNIȚĂ: Care aruncă cu săgeata mai departe?

CĂTĂLIN: Nichita, măria-ta.

ȘTEFĂNIȚĂ: Care ucide ursul cu cuțitul fără a clipi?

CĂTĂLIN: Tustrei, măria-ta.

ȘTEFĂNIȚĂ: Care ia cu săgeata rândunica din zbor?

CĂTĂLIN: Tustrei, măria-ta.

ȘTEFĂNIȚĂ: Care urcă muchia în dungă ca iedul sălbatec?

CĂTĂLIN: Tustrei, măria-ta.

ȘTEFĂNIȚĂ: Nu pot s-aleg... Alegeți voi... Uitați-vă colo, sus, unde se sfârșește zidul de brazi, unde se prelinge un nor vânăt...

TOADER: Da, vedem...

ȘTEFĂNIȚĂ: D-a lungul codrului este o fâșie de piatră...

NICHITA: Da, vedem...

ȘTEFĂNIȚĂ: Acolo bate capra neagră... Care din voi e mai stăpân pe el însuși să ia pânda aceea...

NICHITA: Eu, măria-ta!

TOADER: Ba, eu!

CĂTĂLIN: Luați seama... Muchia aceea să tot fie de doi coți lățime și d-a lungul ei prăpastie dreaptă și adâncă. Cum sunteți voi pripiți la izbândă, un pas greșit, ș-ați cădea ca o piatră într-o fântână... până jos, praf și fărâme... Acolo e nevoie de un om încercat, a căruia inima nu sare de curaj, ci așteaptă fiara ca un stei de piatră. Nu e de ei, măria-ta... Mă duc eu!

NICHITA: Firește, iar el când e vorba d-o ispravă mai de seamă...

ȘTEFĂNIȚĂ (prefăcându-se): Fie! Dar aș fi vrut să vedem pe ceilalți ce pot...

TOADER: Când o să facem și noi încercări d-

astea?...

ȘTEFĂNIȚĂ (printre dinți): Mai degrab decât nu credeți!... (Către Condrea, Șearpe și Ieremia.) Nichita și Toader cu voi... Luați-o iute la picior. În curând veți auzi de trei ori buciumând... (Pleacă Condrea, Ieremia, Șearpe, Nichita și Toader.) Ia seama, Cătăline... Cărăruia e-așa de întunecoasă, că parcă nu te-ai sui la lumină, ci te-ai coborî în iad... Și să dai un chiot când vei ajunge... Nu-ți zic noroc, norocul e-n brațul tău...

CĂTĂLIN: Nu mă rog de noroc...

ȘTEFĂNIȚĂ: Roagă-te!

CĂTĂLIN: Norocul meu e măria-ta, și pentru norocul meu mă rog.

ȘTEFĂNIȚĂ: Și pentru tine! Mai ales pentru tine! (Cătălin s-afundă pe cărarea care suie muntele în partea stângă.) Vânătorii, pe aceeași cărare... Știți locurile...

UN VÂNĂTOR: Cum să nu, măria-ta, că doar atâta slujbă am învățat de când eram d-o șchioapă.

ȘTEFĂNIȚĂ: Hăitașii p-astălaltă (arată cărarea întâia din partea stângă), care se lasă oblu... Țineți coasta, înșiruiți-vă... dați gură, sunați din cornuri, bățeți cu ciomegile și cu tipsiile... (Vânătorii și hăitașii pleacă. Către boierii rămași.) Ah! Ce păcat că n-ați fost! Ah! ce păcat!

PÂRCĂLABUL PETRICĂ: Cum sosi olăcerul cu cartea măriei-tale, pornirăm, zi și noapte, la drum întins. Siretul se umflase și luase podul umblător de la Ghertoape...

ȘTEFĂNIȚĂ: L-aș fi trecut înot!

PÂRCĂLABUL PETRICĂ: Am pierdut două zile...

ȘTEFĂNIȚĂ: Două veacuri!

PÂRCĂLABUL BALOȘ: Am pornit din Novograd cu zece cai d-ai noștri, și am ajuns cu trei; șapte ș-au tocit potcoavele, au șchiopat și i-am lăsat în drum...

ȘTEFĂNIȚĂ (aprins): Le-aș fi turnat potcoave de argint, numai să fi sosit la vreme!... Aș fi topit

coroana strămoșilor mei... Singur, singur în tot sfatul, ca o oaie înconjurată de lupi!

SPĂTARUL HRANĂ: Ei unsprezece, și noi, trei...

ȘTEFĂNIȚĂ: Și cu mine, treizeci și trei!... Unu și unu, și nici unul cu mine... Destul am vorbit. La lucru!... Fiecare cu al lui!... Apucați pe cărarea asta... (arată cărarea din stânga care suie muntele) până la o colibă de cetini... Acolo e locul vostru... (Petrică, Baloș și Hrană se duc.)

Scena V

ȘTEFĂNIȚĂ, MOGHILĂ, ceva mai târziu, un ungur.

ȘTEFĂNIȚĂ (tresărind): Moghilă, tu ești? Aș fi vrut câteva clipe singur... Singur sau cu tine e totuna... A! după gândul tău fuse... El și-a ales locul... (S-aude un chiot depărtat. Ștefăniță tresare.) Auzi?... A ajuns... Să ne uităm... Îl vezi?... Prinde cu ochii al doilea codru, pe a doua cută, acolo unde se coboară brazii verzi ca o oaste și se ridică de cealaltă parte întunecați și negri... Du-te pe linia dintre unii și alții până sus... Apucă pe fâșia îngustă de piatră uscată... Spre vârf... În creștetul prăpastiei ce se deschide în genunea tăiată d-a curmezișul de un nor alb ca laptele... Nu-l vezi?

MOGHILĂ: Cât un copil... Stă pe brânci... Se uită în adâncime...

ȘTEFĂNIȚĂ: El este!... A! ha! (Râde nervos și face semn cu mâinile, ca și cum ar prăvăli pe cineva.) Ei, ai găsit?

MOGHILĂ: Da... un ungur.

ȘTEFĂNIȚĂ: Ei?

MOGHILĂ: Un tâlhar...

ȘTEFĂNIȚĂ (repede): Toate păcatele i le iert...

MOGHILĂ: Ca mitropolitul...

ȘTEFĂNIȚĂ: Îl bag în Divan...

MOGHILĂ: Asta să n-o faci. I-am făgăduit 500 de galbeni, 250 înainte și 250 de urmă... și pe urmă (pune mâna pe cuțit) să-i dăm să nu mai aibă nevoie de nimic și de nimeni...

ȘTEFĂNIȚĂ: Să-l ucizi?

MOGHILĂ: Ca p-un ucigaș!

ȘTEFĂNIȚĂ: Dar eu ce fac?

MOGHILĂ: Cârmuiești!

ȘTEFĂNIȚĂ: Să vie încoa.

MOGHILĂ (la cărarea întâia, din dreapta): Mă!... (Apare ungurul îmbrăcat ca vânător moldovenesc.)

ȘTEFĂNIȚĂ: O! mare și urât e!... Ca vânător?

MOGHILĂ: De s-o întâmplă să-l vază, să nu se teamă... Știi tu cui slujești?

UNGURUL: Știi... (Ștefăniță tresare.)

MOGHILĂ: Ș-ai să faci întocmai?

UNGURUL: Minteni fac.

ȘTEFĂNIȚĂ (dându-i o pungă cu bani): Cum miroase a rachiu!

MOGHILĂ: Mă, vezi colo? Nu acolo... Mai la dreapta... Mai sus...

UNGURUL: Văzt...

MOGHILĂ: Tai codrii și-i cazi drept în spinare. (Îi face semn de rostogolire. Ungurul se duce p-a doua cărare din stânga.)

ȘTEFĂNIȚĂ (după ce a stat pe gânduri): Ah! ce-o fi făcând Irma? O lăsai în cortul meu...

MOGHILĂ: Vine, îmbrăcată în haine de vânătoare... Mogârdici după ea...

Scena VI

Ștefăniță, Moghilă, contele Irmsky și Mogârdici.

ȘTEFĂNIȚĂ: A! vii ca turturică ușoară, ca o lumină de vară care încălzește și deșteaptă firea posomorâtă! Aici (întinde brațele), fiară care îmblânzește pe cel mai hain vânător! (O ridică-n sus, o învârtește ș-o sărută apăsat.)

CONTELE IRMSKY: Atât sunt eu de fiară cât ești tu de hain. (Îl sărută.) Ce-ai să faci cu cuțitul?

ȘTEFĂNIȚĂ: Să... când te-i repezi la mine...

CONTELE IRMSKY: Atunci nu mă repez...

ȘTEFĂNIȚĂ: Mă repez eu la tine... (O sărută.)

MOGÂRDICI: Mă uit și nu-nțeleg! Frumos băiat?... Și m-am trezit d-o zi... Nici-o picătură...

ȘTEFĂNIȚĂ (pe gânduri): Cine-o fi oftat așa de greu?...

MOGHILĂ: În ograda de la castel?

CONTELE IRMSKY: Da, cine-o fi oftat?

MOGÂRDICI: Când mă muiase somnul?... Eu am oftat...

ȘTEFĂNIȚĂ: Tu? Ca un urcior spart și aruncat în gunoi...

MOGÂRDICI: Oare! Se făcea că Moghilă îmi luase berheciul... Eu trebuie să fi oftat... Tot drumul am oftat, că mă doare furca pieptului... Pe la Iacobeni adormisem călare. Dormeam și visam vise urâte. Se făcea că-mi întinde cineva o cană...

MOGHILĂ: Cu apă...

MOGÂRDICI: Tu erai, diavole... Și eu, după el... Mă neică, numai o dată, numai o dată s-o pui la gură... (Ștefăniță sărută pe contele Irmsky.) Oare!... El îmi făcea cu mâna... Eu, după el... (Ștefăniță sărută pe contele Irmsky.) Ei! se-ngroașe gluma!... Până ce-am venit în nas... Tu fuseși, butie de nicorești, că mă luași de ceafă...

MOGHILĂ: Ca p-o cârpă...

MOGÂRDICI: ...și m-aruncași într-o butcă... (Ștefăniță pune pe genunchi pe contele Irmsky.) A! dârli-dârli ha-ha! Cogeamite vlăjganu în brațele lui vodă!... Cum ajunsei la Hangu nici eu nu știu...

MOGHILĂ: Cum deschideai ochii, ca un țap: be-beheciu!... N-ai nici o măsură...

MOGÂRDICI: Ba am, cum să nu... De trei ori ca tine și de două ori ca vodă...

ȘTEFĂNIȚĂ (se scoală și se uită îngrijat la muchia goală): Acolo... da, acolo...

CONTELE IRMSKY: Ce să fie acolo, măria-ta?

ȘTEFĂNIȚĂ: Semn de ploaie și de vijelie!... Să-ncepem...

MOGÂRDICI (desfăcând coșurile): Să-ncepem...

ȘTEFĂNIȚĂ: Să sune buciumele... (Moghilă se duce pe întâia cărare din dreapta și apoi vine. Se aud buciumele.)

MOGÂRDICI: Cotnar, Nicorești, Odobești, Huși... Berheci... O! Berheciu e ca o fată mare, așa se rumenește în pahar... (S-aud zgomotele hăitașilor. Din când în când trosnesc codrii.)

ȘTEFĂNIȚĂ (agitat): Ascultă, dragă conte, și nu tresări! Unde ți-e arcul și tolba? Unde, toporul? Unde, cuțitele? Să nu-ți tremure mâna... Să zboare săgețile... Să-nfigi cuțitul până în plăsele... O! ce fraged ești!...

CONTELE IRMSKY: Sunt rele fiarele voastre?

ȘTEFĂNIȚĂ (din ce în ce mai agitat): O! nu! sunt blânde și drăgălașe! Mistrețul umblă binișor ș-are dinții ca ai tăi, mărgăritare înșirate pe un fir de argint! Cerbul s-aruncă blajin din muchie în muchie și-are leagăn de mătase în coarnele lui! Ursul e ca moșneagul lui Dumnezeu, pe cine întâlnește îl strânge în labe, să-i treacă junghiul și durerea de mijloc! Zimbrul, după care s-a luat pecetea Moldovei, o jucărie care te gâdilă cu coarnele lui drepte și ascuțite! O! dulcele meu copil, nu te teme de fiare, ci de om să te temi!... (Se uită în stânga, la muchia goală.) Ah! acolo!...

CONTELE IRMSKY: Ce este acolo, măria-ta?

ȘTEFĂNIȚĂ : Semn de ploaie... O să plouă cu lacrămi...

CONTELE IRMSKY: A!

MOGHILĂ: Măria-ta!

MOGÂRDICI (bea): Ei, cum căzui eu, neiculiță!... Să-mi rup nasul, și mai multe nu...

ȘTEFĂNIȚĂ : Că omul este o fiară pe care n-a îmblânzito veacurile... Ascultă hăitașii și ascultă și fiarele... Care urlă mai frumos?... Ele fug și zgomotul lor este fuga deznădejdii! Ei hauie a bucurie! Ele stau retrase în codri, ei vin de la sate și orașe și le scormonesc vizuinele! Ele se apără, ei izbesc! Dumnezeu a făcut pe om prădalnic și cumplit... Iacă toporul acesta... Îl vezi ce coadă are?... Să-l învârtesc cu mânie, și coada lui va crește, și gura lui va despica tidva fiarei care pândește acolo!

MOGHILĂ: Măria-ta! Măria-ta!

ȘTEFĂNIȚĂ (încet și nervos): Nu mai ajunge!

CONTELE IRMSKY: Cine s-ajungă?

ȘTEFĂNIȚĂ : Fiara!... Și nu se mai sfârșește!...

CONTELE IRMSKY: Ce să se sfârșească?

ȘTEFĂNIȚĂ : Vânătoarea!

MOGÂRDICI: Ba să ție! De ce să se sfârșească? Abia am început. De ce-am venit la vânătoare? Să vânăm! (Bea. Mogârdici e cam amețit.)

ȘTEFĂNIȚĂ (mai domol): Mulți vânează ca tine și se-ntorc acasă cu vânat și cu nume...

MOGÂRDICI: Dacă au noroc... La vânătoare este așa: Să tragi și să nimerești... Ba nu... Să nemerești și să tragi! (Bea. S-aud trosnituri care s-apropie.) Ce să fie?

MOGHILĂ: Un cerb.

MOGÂRDICI: Oare!

ȘTEFĂNIȚĂ (privind în gol): Ce, ți-e frică?

MOGÂRDICI: Mie? Aș vrea să vie! (Bea.)

ȘTEFĂNIȚĂ : Ce-ai face?

MOGÂRDICI: M-aș face mort, de n-aș muri.

(Bea.)

ȘTEFĂNIȚĂ : Moghilă, un pahar de vin... Mi-e frig...

MOGHILĂ: Cotnar?

ȘTEFĂNIȚĂ: Da... Poftim, conte, pe scaunul Moldovei... (Îi arată un bușteanu.)

CONTELE IRMSKY: O! frumoasă și mândră e Moldova!... Cu codrii ei de pomi roditori... Cu câmpiile ei aurite... Cu coastele ei cu fân de flori mirositoare...

MOGHILĂ: Oștile voastre, când năpădesc vara, nu-și iau de mâncare și se nutresc cu prune, mere și pere... că de multe ori pier de pântecărie...

MOGÂRDICI: Oare!

ȘTEFĂNIȚĂ (privind în gol): Bogată, bogată și frumoasă... Zgârii pământul, și grâul îți dă la bob treizeci de boabe, secara treizeci și cinci, orzul șaizeci și meiul peste trei sute...

CONTELE IRMSKY: Aș vrea să fiu moldovean!

MOGÂRDICI: Mă crezi? Eu aș vrea să fii moldoveancă!

ȘTEFĂNIȚĂ: De ce, Mogârdici?

MOGÂRDICI: Toată ziulica aș ține-o pe genunchi... Dârlidârli, ha-ha... (S-aude o trosnitură în apropiere.) Ce să fie?

MOGHILĂ: Ursu!

ȘTEFĂNIȚĂ: Toporu!

MOGÂRDICI (uitându-se în stânga): O! câtă dihania! Patruzeci de mucenici... țineți-mă... Ah! mor! (Cade leșinat.)

CONTELE IRMSKY: Ce faci, măria-ta? (Contele Irmsky cade în genunchi, tremură și-și acoperă fața cu mâinile. Ursul mormăie și s-apropie. Moghilă cu toporul în dreapta și cu stânga ține pe Ștefăniță.)

MOGHILĂ: Măria-ta, e primejdie... Primejdia e a mea!

ȘTEFĂNIȚĂ (smucindu-se din mâna lui Moghilă): Fiara la fiară!... Mi-e sete de sânge!...

(Ștefăniță învârtește toporul.) S-a ridicat în două labe... A!... S-a umflat!... (S-aude un răcnet și-o lovitură seacă între brazi.)

MOGHILĂ (din desiș): Măria-ta!

ȘTEFĂNIȚĂ(venind cu mâna sângerată și galben la față): S-a isprăvit! (Tresărind.) Nu încă! (Se uită spre muchie.) Acolo... Tot acolo!... Un pahar de vin... (Bea.)

CONTELE IRMSKY (tremurând): A trecut ceasu-ăl rău! (Îl mângâie.)

ȘTEFĂNIȚĂ: Nu încă... Va trece!

CONTELE IRMSKY: Sânge? Ești rănit?

MOGHILĂ: Sfâșiat?

ȘTEFĂNIȚĂ: Zgâriat... nimic...

MOGHILĂ: Să te spăl...

ȘTEFĂNIȚĂ: O! să mă speli...

MOGHILĂ: Să te leg...

ȘTEFĂNIȚĂ: Leagă-mă și nu mă spăla!

MOGÂRDICI (se dezmeticește și se uită în stânga): S-a sfârșit?... Iar îl văz, iar mor! (Cade pe spate.)

ȘTEFĂNIȚĂ (uitându-se la muchie): O! oh! mi-ngheață sângele!... Fiara pândește!... S-aruncă!... (face semn cu mâna dreaptă, ca și cum ar rostogoli pe cineva. S-aude un răsunet departe.) Ah! a! a! (Începe să râză și să se strâmbe epileptic.)

CONTELE IRMSKY: Ce ai, măria-ta? (Ștefăniță râde nervos.)

MOGHILĂ: I-a făcut rău lupta cu ursu... (Ștefăniță râde.)

CONTELE IRMSKY: Nu, necontenit s-a uitat într-acolo...

MOGHILĂ: Ți s-a părut!

ȘTEFĂNIȚĂ (ostenit): Să mă odihnesc... (Îi curg lacrămile.) D-acum încolo... s-a dus... s-a dus... s-a dus... (S-așază p-un butuc.) Vânătoarea a început... De azi, cine m-ar întrece la vânătoare?

CONTELE IRMSKY (îl mângâie): Măria-ta, ai ucis o fiară...

ȘTEFĂNIȚĂ: Două!... Oleacă de...

CONTELE IRMSKY: Apă?

ȘTEFĂNIȚĂ: Vin!

MOGHILĂ (plecându-se la urechea lui Ștefăniță): Doamne, ești ca un copil!

ȘTEFĂNIȚĂ: Am fost!... Puiul de lup, când dă de sânge, lasă țâța lupoaicei și e lup!... Prăpastia s-a căscat... și l-a înghițit... și s-a dus...

CONTELE IRMSKY: Cotnar?

MOGHILĂ: Da, cotnar.

ȘTEFĂNIȚĂ: ... S-a dus într-o clipă... Și clipa aceasta o văz necontenit!

CONTELE IRMSKY (dând paharul domnului): Ce vezi, măria-ta? (Îl mângâie.)

MOGHILĂ: Nimic!

MOGÂRDICI (se dezmeticește și se ridică în șezut): Ce face?... Voi beți și eu nu?

ȘTEFĂNIȚĂ: Sufletul meu ostenit plutește pe supt cetinii de brazi, singur, ca un cuc care taie aerul și nu i s-aude zborul!... Moghilă, un pahar... (S-aude trosnind prin desiș.)

MOGÂRDICI: Oare! Cine să fie?

MOGHILĂ (încet, lui Ștefăniță): Ungurul...

ȘTEFĂNIȚĂ: Adevărata fiară! Toporul!

MOGÂRDICI: Nu mai spune, iar mor... (Iar cade pe spate.)

MOGHILĂ (trăgând cuțitul): Să-i dau și rămășița.

ȘTEFĂNIȚĂ (trist): Să nu-l înșeli... (Moghilă s-aude prin brazii din stânga.)

MOGHILĂ: Ia-o înainte... (Ș-aude un răcnet și o cădere.)

ȘTEFĂNIȚĂ: Plătit...

CONTELE IRMSKY (tresărind): Ce, măria-ta?

ȘTEFĂNIȚĂ (pe gânduri): Și rămășița...

MOGHILĂ (se întoarce galben ca ceara): L-am târât în desiș...

CONTELE IRMSKY: Pe cine?

MOGHILĂ: Pe fiară...

MOGÂRDICI (dezmeticindu-se și bând): Vânătoare or foc... Nu poți să bei un pahar în

tihnă...

ȘTEFĂNIȚĂ (lui Moghilă): Ai ucis ca și mine... Ți-a sfâșiat mâna...

MOGHILĂ: Nu, m-a stropit...

ȘTEFĂNIȚĂ: Spală-te și nu te lega... Tu nu vezi clipa pe care o văz eu necontenit... (Se uită drept înainte și face cu mâna semnul rostogolirii.)

MOGHILĂ (încet, către contele Irmsky): Irma, ce te uiți așa?... Nițică apă, să-mi spăl cuțitul...

ȘTEFĂNIȚĂ (uitându-se țintă): Ochii de mi i-ai scoate, și tot am să văz înaintea lor omul și prăpastia...

MOGHILĂ: N-asculta, Irma... n-ai să înțelegi nimic... E cam bolnav măria-sa... Frigurile întâiului urs pe care-l ucide...

ȘTEFĂNIȚĂ (abătut): Da, da, sunt cam bolnav... Să sune buciumele... Să înceteze vânătoarea... (Moghilă iese pe cărarea întâia din partea dreaptă și poruncește să buciume.)

MOGÂRDICI (deșteptat din amețeală): Ce-o mai fi ș-asta?

ȘTEFĂNIȚĂ: Ziua d-apoi, când se vor scula morții din morminte! (Moghilă revine.)

MOGÂRDICI (dă să se scoale și nu izbutește): Să se scoale cine o putea... (S-aud în depărtare cetele de hăitași și de vânători cântând din amândouă părțile.)

ȘTEFĂNIȚĂ: Și ei au întins curse fiarelor... Fără ei n-am fi ucis... Dar ei au poftă de cântat și cântă frumos... Ia! să ascultăm!... (S-aud cântecele. Vorbele nu se deslușesc.) Cei cari urlau adineauri au glas de îngeri... În om e un înger ș-un demon... Mulțimea crede că îngerul stă la dreapta și demonul la stânga... E una și aceeași, pretutindeni și totdeauna: fățărnicia!

MOGHILĂ: Cu demonul cârmuiești, cu îngerul te cârmuiește.

ȘTEFĂNIȚĂ (spre Irmsky): Vino încoa, demone!... Ce te uiți? (Irma se uită la Mogârdici.) A adormit... Să se scoale cine o putea... Adu

mijlocul să ți-l cuprinz, și capul, și ochii, și gura, și părul cu miros de rozmarin... Aici... așa, așa... bine... (Irma se așază lângă dânsul.) De un an nu te-am alintat, demon de care îngerului meu i-e dor... Moghilă, sărută mâna asta... Joacă-te cu mâna ei... (Moghilă îi sărută mâna.) Ia seama... Până aici e voie... Mai departe dai peste demonul meu...

MOGHILĂ: Nu te teme... Eu nu sunt ca albinele, să-mi moi botul în orice floare...

CONTELE IRMSKY: Așa-mi place, stăpâne, când râzi, când mă săruți, când ești un om ca toți oamenii...

ȘTEFĂNIȚĂ: Sunt domn... Și nu mai sunt om ca toți oamenii de azi înainte... (Încep să s-adune oamenii.)

Scena VII

Cei de sus și logofătul TROTUȘANU, vornicul CĂRĂBĂȚ, paharnicul SĂCUEANU.

MOGHILĂ (încet, lui Ștefăniță): Măria-ta, boierii!

ȘTEFĂNIȚĂ: Bine... Lasă... O! ho! iaca și Trotușanu, și Cărăbăț, și Săcueanu... Acum vă întreb: ați avut noroc la vânătoare?

VORNICUL CĂRĂBĂȚ: Trotușanu a săgetat un cerb de zece ani... Și ce falnic își purta coarnele cu zece ramuri...

LOGOFĂTUL TROTUȘANU: Cărăbăț a ucis cu toporul un zimbru... Vărsa căpăi din ochi... Când se năpusti, zisei: S-a sfârșit cu Cărăbăț! Și Cărăbăț crescu încă p-atât cât e, și-odată făcu he!... Și drept între coarne îl nimeri...

ȘTEFĂNIȚĂ: Cine ucide oamenii... ușor la fiare... Săcueanu?

VORNICUL CĂRĂBĂȚ: Un țap negru.

PAHARNICUL SĂCUEANU: Dar măria-ta?

ȘTEFĂNIȚĂ: Un urs...

CONTELE IRMSKY: O! câtă dihania!

LOGOFĂTUL TROTUȘANU (lui Ștefăniță): Ești rănit la mână?

ȘTEFĂNIȚĂ: A, zgâriat... Când a căzut, și-a prelins ghearele... Veniți să-l vedeți... (Se duc și-l privesc.)

TOȚI: O! o! (Revin în scenă.)

VORNICUL CĂRĂBĂȚ (lui Moghilă): Dar tu, voinice?

CONTELE IRMSKY: Și el a ucis ceva... Ce-ai ucis?

MOGHILĂ (încurcat): Eu? Nimic...

VORNICUL CĂRĂBĂȚ: Ești plin de sânge...

MOGHILĂ: A! da! un lup!

VORNICUL CĂRĂBĂȚ: P-aici, lupi?... Nu

prea sunt... (Mogârdici sforăie.)

ȘTEFĂNIȚĂ (repede): Săcuene, ia doi vânători și cărați pe Mogârdici într-un cort, dar într-un cort cu merinde și cu vinațuri... (Îl iau de mâini și de picioare și-l duc.) Mogârdici (amețit): Binișor, Moghilă, că-mi verși berheciul... (S-aude în codru comisul Cățeleanu.)

COMISUL CĂȚELEANU: Mă! n-ați dat de Cătălin?... N-ați văzut pe Cătălin, mă? (Intră în scenă într-un suflet.) Ah! măria-ta, se vorbește că...

ȘTEFĂNIȚĂ (tresărind și căutând în jos): Ce se vorbește? Cine vorbește?

COMISUL CĂȚELEANU: Dar nu se poate, ar fi prea mare nenorocirea și prea nedrept cerul cu bietul Arbore!... S-a răspândit zvonul că ar fi căzut în prăpastie... (Toți tresar.)

ȘTEFĂNIȚĂ (uitându-se pieziș și pe subt gene): Cine?

COMISUL CĂȚELEANU: Cătălin!

VORNICUL CĂRĂBĂȚ: Cătălin?

ȘTEFĂNIȚĂ: Să fi căzut?... Cătălin?... El, care sărea din stei în stei, care urca muchea ca o capră sălbatică?... Și ziua la miază mare?... Nu se poate...

VORNICUL CĂRĂBĂȚ (printre vânători): Mă, nu știți de urma lui Cătălin?... Nici voi?... Nimeni?...

UN VÂNĂTOR: Ba mie mi-o spus Ion, și lui Ion i-o spus Dragu, și lui Dragu i-o spus a lu Maftei că s-ar fi auzit di pi muchia șeea o uruitură ca și cum s-ar fi năruit toți bolhanii. Cică ar fi dat boierul de-a berbeleacul... Apoi dă, a hi, n-a hi...

ȘTEFĂNIȚĂ (agitat): Să mai sune buciumele de adunare... Buciumați, măi!... Buciumați... Mort d-ar fi, să auză!... (Vede pe Arbore viind.) Șiiit!

Scena VIII

Cei de sus și LUCA ARBORE.

ȘTEFĂNIȚĂ: Pe unde ai fost, Arbore?... Ești bine?... N-ai auzit nimic? Adică ce s-auzi?... Ești bine?...

ARBORE (vesel): Măria-ta mă cercetează?... Oh! bunul meu domn! (Îi ia mâna și i-o sărută. Ștefăniță se întoarce cu spatele la el.) De se posomorăște cerul, plămădește bogățiile, de iese soarele, cresc bogățiile!

ȘTEFĂNIȚĂ: De ce n-ai stat pe lângă mine?

ARBORE: Nu voiam să turbur petrecerea măriei-tale... Am colindat codrul... După ce m-am despărțit de Cățeleanu, am numărat șiragurile de brazi... Voiam să uit...

ȘTEFĂNIȚĂ: Ce?

ARBORE: Că nu-mi răspunseși azi-dimineață...

ȘTEFĂNIȚĂ: O! buciumați, măi... buciumați... mort d-ar fi...

ARBORE: Cin să fie mort? (Mirat.) De ce lăsați capetele în jos?... S-a întâmplat ceva? Și cui?... Nu văz pe Petrică, și Baloș, și Hrană... Încotro au apucat?... P-aici?... De ce nu vin?... Buciumați, mă, cu toți dodată... Trotușene, ce s-a întâmplat?... Cărăbăț, taci și gâfâi ca la război înainte d-a începe bătălia... (Se uită la toți.)

LOGOFĂTUL TROTUȘANU: Zădărnicia zădărniciilor și toate sunt zădărnicii...

ARBORE: Nu pricep...

VORNICUL CĂRĂBĂȚ: Bine-ar fi...

ARBORE: A! a!... Nu se poate...

ȘTEFĂNIȚĂ: Ce nu se poate, Arbore?...

ARBORE (caută cu ochii): Bătrân, neghiob, măria-ta... Nici pe copiii mei nu-i văz... A! nu, nu!... Ei, ca totdeauna, cei dintâi la năvală, cei din urmă la încetare... Cătălin... (Mișcare între boieri.)

Ce vă turburați?... Cătălin... (Se uită la boieri.) S-a luat după mine și m-a întrecut, Toader după Cătălin, și-o să-l întreacă. Nichita după Toader, și o să le iasă în frunte... Cătălin merge fluierând pe muchia prăpastiilor... (Se uită la boieri.) Toader, și pe funie... Nichita p-o muchie de cuțit... (Tresărind.) În codrii noștri nu e fiară pe care să n-o răpuie, nici întunecime pe care să n-o pătrunză... Mai ușori ca fulgul și mai tari ca oțelul... Nu e așa, măria-ta... că i-ai văzut în Muntenia pân la Târgușor...

ȘTEFĂNIȚĂ (se reazimă d-un brad și-și întoarce capul): Da, da...

ARBORE (simțind începutul unei temeri): Nu-i așa, Cărăbăț... că... tu... i-ai învățat meșteșugul...

VORNICUL CĂRĂBĂȚ: Da, da, voinicii tăi deschid pârtii printre dușmani ca-n zăpada moale... oh!...

ARBORE: A! iată o ceată care s-apropie... (Se uită spre dreapta.) Ce păcatele, m-au lăsat ochii! S-a oprit... se despart... Trei au apucat întâi... Ceilalți, care duc ceva pe umeri, au rămas mai la urmă... E Petrică... și Baloș... și Hrană... (îndoială-i crește.) Toți, Baloș?... Petrică, toți?...

PÂRCĂLABUL PETRICĂ: Aproape toți...

ARBORE (emoționat): Cine lipsește?

SPĂTARUL HRANĂ: Unul, numai unul, și parc-ar lipsi o mie! (Hrană lăcrămează.)

ARBORE (îndurerat): U! u! Toaaader! Nichiiiita! U! u! (S-aude răspunzându-i din codru: u! u!...) Mi-a înțeles glasul!... E Nichita!... Ah! sunt ei! (Se repede la Ștefăniță.) Crede la un bătrân, măria-ta!

ȘTEFĂNIȚĂ (muncit și concentrat): Așteaptă... Nu e nimic, Arbore...

ARBORE: Crezusem... Dar nu crezusem nimic... Vin grămadă... Duc un vânat pe umeri...

ȘTEFĂNIȚĂ: Un vânat...

ARBORE: Prea vin încet... Măăă, aici sunt tătarii, porniți ca la bătălie!... E cine să-mi închiză

ochii, pustii de ochi se umezesc de bucurie.. (Se șterge la ochi.) A! Nu văz pe Cătălin! Doar Toader și Nichita... Oh! bătrân nesocotit!... Trebuie să vie mai la urmă... (Se uită la boieri și-i vede încremeniți cu ochii în jos.) Ce?... (Intră Toader și Nichita și pun la pământ o năsălie de cetini. Ștefăniță tresare și încleștează pumnii.) A! tustrei?...

NICHITA: Da, tată, tustrei... Iacă p-al treilea... (Izbucnește în plâns.)

ARBORE (cu spaimă): Rănit?

TOADER (plângând): Mort!

ARBORE (zdrobit de durere): Ah! Doamne, ce ți-am făcut și ce mi-ai făcut?

ȘTEFĂNIȚĂ: Cine? Eu?

MOGHILĂ (încet și aspru): Ce faci?

ARBORE (își rupe încheietorile de la gât): Aer! aer!... E adevărat?... Nu face nimic, Toadere! Nu face nimic, Nichita!... Nu face nimic, măria-ta!... Dumnezeu a dat, Dumnezeu a luat, fie numele Domnului (Ștefăniță tresare) în veci binecuvântat!... Mie mi s-au dus brațele și ochii, măriei-tale cea mai tare platoșe de oțel și-un ostaș drept credincios... D-acum soarele va arde capul meu... pe ploaie și pe viscol nul voi acoperi... până voi închide ochii și se va deschide pământul!... Adevărat c-a murit?... Și nu plâng... Uitați-vă la mine, că nu plâng, că nu pot să plâng!... Împrumutați-mi lacrămile voastre să plâng la capul lui Cătălin al meu!... O lacrimă... numai una! Ah!... (Cade grămadă. Boierii plâng.)

Actul III

O tindă în castelul din Suceava. Laițe pe părțile laterale. În fund, două rânduri de stâlpi subțiri susținând o friză. Stilul ogival. După stâlpi se văd coridoare pierzându-se. Pe pereți, arme, străchini și oale, șerpare, furci, fuse și ștergare. Intrare prin fund. Alte două intrări, una în dreapta și alta în stânga. În mijloc, mai multe scaune, unul ceva mai nalt.

Scena I

Scena II

DOAMNA TANA și NICULINA.

NICULINA (intră prin fund): Doamna plânge?... O!... buna noastră doamnă!... Cine să fi fost așa de păgân ca să-ntunece pe cea mai strălucită stea de pe cerul Moldovei?... Domniță, plângi?... De ce?

DOAMNA TANA (ștergându-se la ochi): Mă gândii l-alde părinți... la Neagoe Basarab și la Despina-doamna... Cum stau lungiți în mănăstire, cu fața în sus, liniștiți, în tihnă, mi s-a părut că-i aud vorbind: Tu dormi, Despino? Da, doamne! Dar tu? Și eu dorm lângă tine, că mult te-am iubit... Ș-așa, răscolind trecutul, simții că mă îneacă lacrămile binefăcătoare...

NICULINA: Auzii și pașii cuiva... Cine fuse?

DOAMNA TANA: Ștefăniță...

NICULINA: Domnul?... A!...

DOAMNA TANA (o privește lung): Ce fac fetele?

NICULINA: Lucrează și vorbesc.

DOAMNA TANA: Ce vorbesc?

NICULINA: Vorbesc încet, că nu le-auzi... Câteodată oftează și privesc furiș la Oana, care toarce ș-amestecă fuioarele de in cu cele de lână...

DOAMNA TANA: O! biata Oana!... Și de ce venișI, Niculino?

NICULINA: Mă cere taica până mâine...

DOAMNA TANA: Până mâine?... Du-te... Postelnicul Șearpe e un om întreg la minte, știe ce face... Să nu mă uiți, Niculino...

NICULINA: Până mâine?

DOAMNA TANA: Și un te duci?

NICULINA: La tușa...

DOAMNA TANA: Și când vei fi departe, departe, să te gândești la mine...

NICULINA: Departe?... Cât ai arunca cu

săgeata de două ori, atât e de la castel până unde mă duc...

DOAMNA TANA: Du-te și trimite-mi pe Oana... Să te sărut... (O sărută și-o trec lacrămile.)

NICULINA: O! iar?

DOAMNA TANA: Mi-adusei aminte de sor-mea Ruxandra... Eram mici și puneam mâinile cruce pe piept, și ziceam: Eu seamăn cu mucenica Barbura, și ea: Eu seamăn cu sfânta împărătească Elena. Încă o dată...

NICULINA: Da, dar să nu-ți mai aduci aminte de nimic... (O sărută și pleacă. Doamna Tana se uită după ea.)

DOAMNA TANA: Ah!

Scena III

DOAMNA TANA, OANA și mai târziu ȘTEFĂNIȚĂ.

Doamna Tana șade pe scaunul cel nalt. Oana intră prin fund, îmbrăcată în negru, trasă la față, galbenă, cu părul încărunțit, despletit, tăiat puțin și lăsat pe spate. Oana sărută mâna doamnei și-o aduce la frunte. Doamna o sărută de mai multe ori.

OANA: De ce ai ochii roșii?

DOAMNA TANA: De mine te-ngrijești?

OANA: Dar de cine? Pe cine mai am pe pământ?

DOAMNA TANA (trecându-i mâna prin păr): Așa se juca prin părul tău Ștefan cel Mare...

OANA (tresare): Doamnă!... Ast-noapte mi-a venit în vis, și cu glasul lui din bătălii îmi zise: Tu dormi, Oană? și Cătălin plânge! Sării în sus. Mi se bătea inima. Pusei capul pe pernă. Închisei ochii. Și cum mă fură somnul, veni din nou de astă dată călare și-mi zise: Tu dormi, Oană, și Cătălin doarme de veci! Și un urlet se puse de la miazănoapte. Tu dormi, Oană, și viforul care a început va răsturna clădirea ce v-am lăsat moștenire vouă și țării! Mă deșteptai. Încremenisem... M-apucă fiorii când mă gândesc că jumătate din viața noastră e somn... Dacă o mai veni?... O!...

DOAMNA TANA: Să nu mai vorbim de vise...

OANA: Nu, să nu...

DOAMNA TANA: Mi-aduc aminte că într-o zi îmi ziseși: Irmsky e supt în talie, să-l frângi, și gros în șolduri...

OANA: Așa mi s-a părut... Am fost rea... M-a pedepsit Dumnezeu...

DOAMNA TANA: N-ai fost rea... L-am văzut chiar în noaptea aceea în brațele lui Ștefăniță...

Irmsky e femeie!

OANA: A!... Maică a Domnului!... (Se închină.)

DOAMNA TANA: O femeie pângărind tronul și țara... Ce-ai face în locul meu?

OANA: Aș ruga pe domn s-o lase...

DOAMNA TANA: Și pe domn...

OANA: L-aș ierta și l-aș iubi!

DOAMNA TANA: Dar când domnul îți răspunde: Niciodată!

OANA: L-aș ierta...

DOAMNA TANA: Tu l-ai crescut, l-ai mângâiat, i-ai făcut jucării...

OANA: Și mă mușca de dește... și mă apuca de păr...

DOAMNA TANA: Muma lui murise... I-ai fost mumă...

OANA: Oh! era mic și bălai, și părea ca lumina candelei de la sfânta fecioară Maria... Și când fratele meu, Bogdan-vodă, se oprea la leagănul lui, copilul se trăgea speriat, înnodând brațele pe după gâtul meu...

DOAMNA TANA: Da... da...

OANA: Și Bogdan se ducea și zicea, zâmbind: Copilul tău e răsfățat... Și simțeam măruntaiele-n mine... ca și cum l-aș fi născut eu!

DOAMNA TANA: Da, da, D-aia l-ai ierta...

OANA: Jur... că l-aș ierta și fără asta!

DOAMNA TANA: Dar fiind soțul tău și domnul țării?...

OANA: L-aș ierta și l-aș iubi!

DOAMNA TANA (cu mânie): Orce-ar face și orce ți-ar face?

OANA: E domn, e stăpân!

DOAMNA TANA (pe gânduri): E domn... e stăpân... Ce vreme urâtă... De două zile plouă...

OANA: E bine pentru sămănăturile de toamnă...

DOAMNA TANA: Așa fuse în ziua vânătorii...

OANA: A! mai spune-mi, că de închiz ochii și ascult povestirea ta, simț că mă rostogolesc și eu

cu el în negura prăpăstiii...

DOAMNA TANA: Avea amețeli la adâncimi?

OANA: A, nu! Ar fi trecut o genune p-o suliță moldovenească!

DOAMNA TANA: Avea obicei să bea?

OANA: Cătălin?... Până să bea un pahar, se ștergea de trei ori la gură...

DOAMNA TANA: Atunci?...

OANA: Nu știu... Așa a fost să fie...

DOAMNA TANA: De la domn se zărea la el...

OANA (muncită): Se zărea?

DOAMNA TANA: Și nici o fiară n-a năvălit asupra lui...

OANA: Nici o fiară?

DOAMNA TANA: Îl ura cineva?

OANA (tresărind): De ce mă întrebi?... Nu trecuse înaintea nimănui, ba rămăsese în urmă, cu toate că era unchiul domnului!... Cine să-l fi urât?... Ah! nu!...

DOAMNA TANA: Cu toate că era spaima tătarilor... cu toate că era unchiul domnului și feciorul lui Luca Arbore... Abia ajunsese căpitanul copiilor de casă...

OANA: O fi râvnit și el, dar niciodată nu mi s-a plâns...

DOAMNA TANA: Și la câțiva pași de domn s-a găsit un om ucis, aruncat în desiș... un ungur... un tâlhar vestit, îmbrăcat în vestminte de vânător moldovenesc...

OANA: Cine ți-a spus?

DOAMNA TANA: Postelnicul Șearpe... Și asupra lui 250 de galbeni...

OANA (frământată): Cine l-a ucis nu l-a prădat... De ce l-o fi ucis?... Și ce căta un tâlhar la vânătoarea domnească?... 250 de galbeni?... Fusese ucis înainte să sosească domnul la luminiș...

DOAMNA TANA: Nu... după...

OANA (repede): De unde știi?

DOAMNA TANA: S-a văzut după sânge...

OANA (tresărind): Ah! fusese plătit!... De cine?... Și de ce? Cine era cu domnul?...

DOAMNA TANA: Mogârdici, beat, să-l fi trântit un copil... Irma... și Moghilă...

OANA: El l-a plătit?... De ce?...

DOAMNA TANA: El?... Un calic... 250 de galbeni!

OANA: Așa e... nu se poate...

DOAMNA TANA: Dar dacă lui Cătălin i-o fi dat cineva brânci în prăpastie? Tâlharul acesta i-a dat... Pe urmă l-au omorât ca să nu se afle... Era plătit, cin la plătit?...

OANA (cutremurându-se): Oh! mi-e frică! Mi-e frică! Taci, Tana! Taci! (Își acoperă ochii.)

DOAMNA TANA: Cine-a mai rămas?... Lumina candelei de la preasfânta fecioară Maria!

OANA: Ștefăniță!

DOAMNA TANA: Iartă-l și-l iubește!

OANA (plângând cu hohote): Ștefăniță! (Cade în brațele doamnei, Ștefăniță, îmbrăcat în zale, se aude țipând înainte da veni.)

ȘTEFĂNIȚĂ: I! i! i! Moghilă! Moghilă! (Intră strigând.)

OANA (se repede ca o furie spre el): Oh! ce roșu ești! (Cade în nesimțire.)

ȘTEFĂNIȚĂ: Ce are?

DOAMNA TANA (stăpânindu-se): Vedenii, de când pieri Cătălin... (Ștefăniță face semnul de rostogolire. Apoi, îi arată o scrisoare.)

ȘTEFĂNIȚĂ (aprins): Îîîî... A! cui e scrisul ăsta?

DOAMNA TANA: Al... al... al lui Luca Arbore...

ȘTEFĂNIȚĂ (râzând): O s-avem nuntă...

DOAMNA TANA: Nunta cui?

ȘTEFĂNIȚĂ: Un om bătrân c-o mireasă tânără... (Râde nervos. Bate în palme. Vin doi copii de casă.) Ei-hei! Mai iute! Luați pe Oana și duceți-

o binișor în odaia ei... E tânără și nu mai are bărbat... Are vedenii! (Râde nervos. Se duce la intrarea din dreapta.) Moghilă! U! Moghilă! (Doamna Tana, care-l privește cu ură, se duce.)

Scena IV

ȘTEFĂNIȚĂ, MOGHILĂ și MOGÂRDICI. (Moghilă îmbrăcat ca un căpitan de copii de casă, și Mogârdici, ca ajutorul lui, intră prin dreapta.)

ȘTEFĂNIȚĂ (aprins și repede): Moghilă, să îndoiești paza... De două săptămâni am schimbat armașul... Și am dovada aci... Ștefăniță nu bea, nu doarme, ci cârmuiește... Paloșele ascuțite! Ca briciul!... Descurc eu ițele... Nici un fir de păr nu se mișcă fără voia și fără știrea mea... Dar tu... Mogârdici?... Ca umbra de picioarele lui Moghilă...

MOGÂRDICI: De când sunt ajutorul lui...

ȘTEFĂNIȚĂ: Trist ajutor...

MOGÂRDICI: Ba vezi c-o să fiu vesel pe nemâncate...

ȘTEFĂNIȚĂ: A, nu-ți dă de mâncare...

MOGÂRDICI: Ba nu-mi dă de băut... A! a înțărcat bălaia!... Eu îi cer, și el: Tainul! Și tainul e d-o jumătate de oca la prânz și d-o jumătate la cină...

MOGHILĂ: Ba d-o oca întreagă la cină.

MOGÂRDICI: Ai? ce fel de oca? Abia apropii buzele de ea, și i-am și suflat în fund... (Ștefăniță râde ca și cum ar plânge.) Râzi, măria-ta, dar să fi fost eu în locul măriei-tale, mă făceam pe mine în locul lui și-i dam lui locul meu, ca în loc să-mi zică el: Tainul, apșoara, slujba, să-i fi zis eu în locul lui: Tainul, apșoara, slujba!... Râdeți, c-am ajuns de plâns!... Mă frig de sete ca prigoriile!... Boul cade-n jug dacă nu bea; calul rabdă de foame, dar de sete, ba; și d-aia tătarul zice: Dați vitelor să bea, că de mâncat găsesc ele!... Că eu, de sunt sănătos, mi-e sete; de mă ia cu călduri, mai foc; de mi-e frig, să mă-ncălzesc; de mi-e frică, să prinz curaj... Care va să zică, să beau!... Ei, ce să

beau?... Apă?... Apa mă-neacă... Râdeți... Dar, în ce să-neacă omul? În Moldova, în Prut, în Nistru, și doar pe Moldova, pe Prut, pe Nistru nu curge apă?... O!... Mi-e sete, măria-ta, mi-e sete!

ȘTEFĂNIȚĂ: Mai rabdă, Mogârdici, mai rabdă...

MOGÂRDICI: Cât să rabd?

ȘTEFĂNIȚĂ: Și mie mi-e sete...

MOGÂRDICI: De ce nu bei?

ȘTEFĂNIȚĂ: Are să curgă talazuri roșii...

MOGÂRDICI: Oare?... Și profir?...

ȘTEFĂNIȚĂ: Să se-mbete și pruncul în mumă!

MOGÂRDICI: Da, să bea și el, de ce să nu bea?

ȘTEFĂNIȚĂ: Moghilă!

MOGHILĂ: Poruncă, doamne!...

ȘTEFĂNIȚĂ: E bun de ceva ăsta?

MOGHILĂ: Să bea!

ȘTEFĂNIȚĂ: Mogârdici, lasă slujba, că nu e de tine...

MOGÂRDICI: Oare!?

ȘTEFĂNIȚĂ: Te pui chelar peste vinuri...

MOGÂRDICI: Maică luminată! (Se închină de bucurie.) Eu n-aș fi găsit ceva mai potrivit pentru mine. Dumnezeu să-ți dea sănătate, că bine le cârmuiești... (Ștefăniță îi face semn să iasă. Mogârdici iese fugind.)

ȘTEFĂNIȚĂ (după ce se uită în toate părțile): Vezi tu, Moghilă? Am aci lumina, și puterea, și osânda! (Îi arată scrisoarea fără să i-o dea.) Soarele luminează lumea pe dinafară. Acest petecel de piele e mai strălucit ca soarele... Sfredelește lumea pe dinăuntru... E destul să-i pui față în față... O! ho! ho! cum s-a îngălbenit, cum se șterge, cum se stinge, ca o sinie[5] scoasă din foc care s-ar răci... Mai vezi?...

MOGHILĂ (se freacă la ochi): Abia zăresc...

ȘTEFĂNIȚĂ (aiurind, își urmărește gândul): O! aprinde-te, soare, și luminează încă p-atât, și tot pe dinafară vei lumina, și tot pe jumătate! Tu pătezi cuprinsul când reverși razele tale! Sub slaba ta

putere, tot ce este și se mișcă sau stă va fi pururea tarcat: într-o parte lumină, în cealaltă umbră! În lumina ta, înșelăciunea, în umbra ta, adevărul! Și când nu mai ești, și lumina își pierde arătarea, atunci lumina adevărului!... Moghilă, am aci cheia cu care să descui sipetele cele mai ascunse ale sufletului omenesc!... Am dezrobirea domnului Moldovei!... O! ho! ho!... Du-te, întărește-te, vino ș-ascultă la ușă...

MOGHILĂ: Măria-ta, dar...

ȘTEFĂNIȚĂ: Vrei să știi?... Ca muierile!... Ș-așa de gros?... Or tocmai că ești așa de gros... În a noua lună... Să nu lepezi... (S-apucă de cap.) Îmi arde de nerăbdare... Ca și cum ar fi strâns într-o potcoavă... Ia!... S-aud pași... Vin boierii... Du-te și fă! (MOGHILĂ iese prin dreapta.)

Scena V

ȘTEFĂNIȚĂ, LUCA ARBORE, VORNICUL CĂRĂBĂȚ, PÂRCĂLABUL CONDREA, și, mai târziu, ceilalți boieri de divan intră prin stânga. (Luca Arbore, îmbrăcat în negru, cu fața arsă, cu capul gol și părul în oarecare neorânduială.)

Toți (plecându-se): Să trăiți, măria-ta!

ȘTEFĂNIȚĂ: Da... da... Ați dormit bine?

VORNICUL CĂRĂBĂȚ: Slavă domnului!

ȘTEFĂNIȚĂ: Ce nu-ți acoperi capul, Arbore?

Arbore: Lasă, măria-ta, să-l ude ploile, să-l viscolească zăpada și să-l bată soarele cum l-a bătut și Dumnezeu!

ȘTEFĂNIȚĂ (ironic): Faci ca țăranii când li se întâmplă să... (Semnul rostogolirii.)... Dar o mie de capete țărănești nu plătește cât capul tău... O! da, da, capul tău are nevoie de adăpost, căci țara are nevoie de capul tău... și eu... O! mai ales eu!... Ce-aș face fără sfaturile tale?

ARBORE: Când binevoiești a le cere, le dau și eu cum pot...

ȘTEFĂNIȚĂ: Când binevoiești a mi le da, le urmez și eu cum pot...

ARBORE: Ce face Oana, măria-ta, că n-am văzut-o de două zile...

ȘTEFĂNIȚĂ: Oana?... Bine, sănătoasă... Adineaori avu vedenii... Așa îi vine de când... (face semnul rostogolirii.)

ARBORE (tresărind de durere): Ah!

VORNICUL CĂRĂBĂȚ: Biata Oana, că mult îl iubea!

ȘTEFĂNIȚĂ (surâzând): Da, era voinic și chipeș om! Și Oana se gândește întruna... Și noaptea se deșteaptă, și pipăie, și nu găsește pe nimeni... Și e numai de treizeci și patru de ani!

ARBORE (mâhnit): E mătușa măriei-tale!

ȘTEFĂNIȚĂ: E femeie!

ARBORE: Și fata mea!

ȘTEFĂNIȚĂ (râzând): O, Arbore, Arbore, de când trăiești, ai uitat... De câți ani ești?

ARBORE: Deh! Să nu stric cheful măriei-tale...

VORNICUL CĂRĂBĂȚ: Și măria-ta să nu răscolești amărăciunea lui Arbore.

POSTELNICUL CONDREA: Că e destul de mare!

ȘTEFĂNIȚĂ: Ce frumos ți-ar ședea ție, Condrea, cu barba la ceafă!... Ai încercat?

PÂRCĂLABUL CONDREA: Nu, măria-ta...

ȘTEFĂNIȚĂ: Să nu încerci... O singură dată încearcă omul... Să nu încerci... (Intră prin stânga logofătul Trotușanu, biv-vel-logofătul Isac, vistiernicul Ieremia, vistiernicul Sima, paharnicul Săcueanu, pârcălabul Petrică, pârcălabul Baloș, spătarul Hrană, comisul Cățeleanu și se închină înaintea domnului.) Bine-ați venit și să vă întoarceți cu bine!... A, Petrică și Baloș... Hrană, bună sabia? Ascuțită?

SPĂTARUL HRANĂ: Ascuțită, măria-ta.

ȘTEFĂNIȚĂ: Și dreapta, vânjoasă?... O să am nevoie și de una, și de cealaltă...

SPĂTARUL HRANĂ: De s-o muia dreapta, am să tai cu stânga... Pilda ne-a dat-o Cărăbăț...

ȘTEFĂNIȚĂ (tresărind): Nici de stânga... nici de... eu nu te-am întrebat... Baloș, la Novograd, s-adună?

PÂRCĂLABUL BALOȘ: Vin cârduri romășcanii, parc-ar fi cocori... În zece zile sunt gata...

ȘTEFĂNIȚĂ: Și-n Suceava vin plăieșii ca la nuntă... Nu e-așa, Arbore?

ARBORE: N-am știință... Dacă a poruncit măria-ta...

ȘTEFĂNIȚĂ (râzând): O! bătrânețea, Arbore... Te gândești la ăl... (semnul rostogolirii) care s-a dus... Vezi, eu știu și ce nu mi-ai spus tu... (Arbore se pleacă.) O! oricât de jos te-ai pleca cu voință,

mai jos te cobori fără voință! (Trotușanu șoptește ceva lui Arbore la ureche.) Ce spui, cărturare?

LOGOFĂTUL TROTUȘANU: Nimic, măria-ta.

ȘTEFĂNIȚĂ: Nimicuri, cărțile tale... Postelnicul Șearpe n-a venit?

PAHARNICUL SĂCUEANU: Vine-acum... Îl lăsai cu fetișcana lui în târg...

ȘTEFĂNIȚĂ (printre dinți): Șearpele trece drumul... Hî!...

Scena VI

Cei de sus, DOAMNA TANA și OANA vin prin fund. (Oana e nebună, cu părul în dezordine, și peste rochia neagră, încinsă c-un curmei de tei. Doamna se încearcă s-o oprească și nu poate. Toți boierii privesc muți de durere. Arbore scoate un oftat de spaimă.)

DOAMNA TANA: Oană, Oană, aici sunt boierii... Doamne, Doamne!

OANA: Nu, nu mai sunt boieri... O apă ș-un pământ... Eu caut p-al meu și nu-l găsesc... E drăgălaș și micuț...

ȘTEFĂNIȚĂ: Pe cine caută?

DOAMNA TANA: Oană, vino-ndărăt... Eu sunt... Doamna...

OANA (privind pe dasupra lumii): Doamna?... E nainte... Îndărătul meu, întuneric...

ȘTEFĂNIȚĂ: Să vedem ce vrea...

ARBORE (plângând): Oană, uită-te bine la mine... Eu sunt Arbore, părintele tău... Pe cine cauți?... O! Doamne, Doamne! El mort și ea nebună!

OANA: Arbore?... N-avea barbă... cu mustățile aduse... cu părul lunguleț... cu ochii ca doi solzi de pește, și, când se încrunta, fulgera cu ei... Și la glasul lui auiau codrii... Da! da!...

ȘTEFĂNIȚĂ (făcând un pas spre Oana): Ia-o, doamnă, numaidecât...

DOAMNA TANA: Fie-ți milă de ea, măria-ta, n-o atinge... E blândă ca un miel... I-a venit din senin adineauri pe când vorbeam...

ȘTEFĂNIȚĂ (tresare): Și ce vorbeați?... Mi-ai spus că are vedenii de când... (Semnul rostogolirii.)

DOAMNA TANA (tresare): A avut... dar nu așa... N-o turburați... Se potolește ea și pleacă...

(Necontenit privește țintă la Ștefăniță.)

OANA: Și era drept, și bun, și poporul îi zicea cel Sfânt... Își târa piciorul ăl drept, ba nu, p-ăl stâng... Nimic, Mario, ce tresari?... (Boierii lăcrămează. Arbore plânge.)

ȘTEFĂNIȚĂ: Ca muierile!... Baloș!

OANA: Oană, Oană, ce suflet e-n tine! E-e, e! Și încă ce ostaș! Și ce vor doftorii, măria-ta? Vor să te sărut, Oană!

ARBORE (ștergându-se la ochi): Ce vremuri!

VORNICUL CĂRĂBĂȚ: Alte vremuri!

ȘTEFĂNIȚĂ: Vreți să fie tot alea?

VORNICUL CĂRĂBĂȚ: Să se întoarcă, măria-ta!

OANA: ...Pe Voitiș?... Iar pe Voitiș...

ȘTEFĂNIȚĂ: Ei, ci ca sfârșește cu aiurările tale!

OANA: De ce te superi?

ȘTEFĂNIȚĂ: Hî...

OANA: Supărarea e de la diavolul... Ce Dumnezeu, visează?... A! de multe ori omul visează... ce cu gândul n-a gândit!... Și eu să mă întorc numai sudori și sânge și să zic: Nu mai sunt, măria-ta! Oană, Oană, ce suflet e în tine! Se vede că tat-tău, cine-o fi fost, a fost ostaș... Ei, și ce ostaș! Nu, nu, nu e așa!... (Se trudește să-și amintească și, neputând, plânge.)

Ai înțeles, Oană? (Plânge.) Da, măria-ta! (Suspină.) O! O! oh!... Îl văz. A picat pe scaun... Mai bine... Na, să dați paharul acesta Mănăstirii Putna... (Plânge.) Și s-a închinat... O! Moldovo!

ȘTEFĂNIȚĂ: Bine că s-a sfârșit!

OANA: Nu, nu s-a sfârșit... Ce să se sfârșească?... O, Maică a Domnului... ca lumina de la candelă... Mi se îngroapă buzele în obrajii lui... Și miroase a cuișoare... Adu la mama două!... Binișor, să nu cazi!... E tatăl tău, mamă, nu te speria...

ȘTEFĂNIȚĂ: De cine mai vorbește?

DOAMNA TANA: De măria-ta... când erai

mic...

OANA: O! gropițele de la deștele lui!... Ăsta-l pândește... ăsta-l ochește... ăsta-l nimerește... ăsta-l gătește... O! cățelu... Ni, cățel!... Oh! cu buclele lui aurii, cu ochii ca două afine, cu buzele ca răsura, stă-n prag ca un sfânt în cercevea... (Ștefăniță face o mișcare de nerăbdare.) Nu vă stric jucăriile, nu-mi turburați visele...

LOGOFĂTUL TROTUȘANU: Ea vede ce i se pare, și nouă ni se pare ce vedem...

OANA: Nu-mi răpiți mângâierea... Ce lumini s-aducă el Sfatului vostru?... Țara e mare și el e mic!

ȘTEFĂNIȚĂ: E domn!

OANA: Și s-a făcut mare... și l-a îngropat...

ȘTEFĂNIȚĂ: Așa crezi tu?

OANA: O! l-a înghițit întunericul...

ȘTEFĂNIȚĂ: Nu, s-a tras la întuneric, ca să vază mai bine...

OANA: Ah! Tu dormi, Oană, și Cătălin plânge!

ȘTEFĂNIȚĂ: Luați-o d-aici!

OANA: Viforul care a început va răsturna mândria Moldovei!...

ȘTEFĂNIȚĂ (din ce în ce mai tare): Luați-o d-aici!

OANA: Omul e mai rău ca fiara... (Ștefăniță tresare.) Scroafa-și mănâncă purceii, copilul părinții...

ȘTEFĂNIȚĂ: Luați-o d-aici, vă zic!

DOAMNA TANA: Aide, Oană, să-ți arăt lumina de la candelă... (Oana se duce după doamnă. Plecând, își întoarce capul și privește spăimântată pe Ștefăniță.)

OANA: O! ca un ucigaș!

ȘTEFĂNIȚĂ (turburat): Să începem!

Scena VII

ȘTEFĂNIȚĂ, LUCA ARBORE, logofătul TROTUȘANU, vornicul CĂRĂBĂȚ, biv-vel-logofătul ISAC, paharnicul SĂCUEANU, vistiernicul IEREMIA, vistiernicul SIMA, pârcălabul PETRICĂ, pârcălabul BALOȘ, pârcălabul CONDREA, spătarul HRANĂ, comisul CĂȚELEANU. (Ștefăniță stă câtva pe scaunul cel mai nalt.)

ARBORE: O singură treabă așteaptă întărirea măriei-tale...

ȘTEFĂNIȚĂ: Ba două...

ARBORE: ... aceea pe care a hotărât-o Divanul, învoiala cu Polonia...

ȘTEFĂNIȚĂ: Voi, dar nu eu! Tu, dar nu eu! Sigismund, dar nu eu!

PÂRCĂLABUL PETRICĂ: Eu, Baloș, și Hrană n-am fost aicea...

ARBORE (cu smerenie, către domn): Când ați zis: faceți ce vreți, boieri...

ȘTEFĂNIȚĂ (se ridică-n picioare): Dar nu ce vreau!

ARBORE (liniștit): ...potrivit vechiului obicei domnesc, nu mai era osebire între noi și măria-ta.

ȘTEFĂNIȚĂ: Unde e scris asta?

ARBORE: Nicăieri și pretutindeni. Mintea tuturor e mai cuprinzătoare ca a fiecăruia în parte. Ce se urmează după obiceiul pământului n-are nevoie de scris. Nu e așa, boieri?

Toți: Așa e!

ȘTEFĂNIȚĂ: Eh, mai degrabă...

ARBORE: Eu am puține zile de trăit...

ȘTEFĂNIȚĂ (printre dinți): Puține!

ARBORE: ...ș-aș vrea să închiz ochii, mâhnit eu, dar nu mâhnită țara... Învoiala de negoț cu Polonia ajungând la sfârșit, ne-am folosit de

aceasta...

ȘTEFĂNIȚĂ: V-ați, nu m-am!

ARBORE: ...și-am trimes pe Luca cârje, cu învoirea tuturor... Nu e așa, boieri?

TOȚI (afară de Petrică, Baloș și Hrană): Așa e!

ȘTEFĂNIȚĂ: Cu a voastră, nu cu a mea!

ARBORE: ...ca să vorbească marelui Divan al Poloniei și lui Sigismund și să întărească iarăși vechile legături, pe temeiul pe care îl cunoști măria-ta. Sigismund a primit și-a trimes împuternicit pe preasfinția-sa episcopul de la Camenița, Laurentius Miedzileski, ca să ia iscăliturile măriei tale și ale Divanului...

ȘTEFĂNIȚĂ (face câțiva pași repede): Pe cine?

ARBORE: Pe episcopul de la Camenița...

ȘTEFĂNIȚĂ: Ha! Și unde e episcopul?

ARBORE: La mine.

ȘTEFĂNIȚĂ (din ce în ce mai aprins): Când a sosit?

ARBORE: Ieri pe-nserate.

ȘTEFĂNIȚĂ: Și unde-a mas?

ARBORE: La mine.

ȘTEFĂNIȚĂ (râzând nervos): O! ho! Moghilă! Moghilă! (Moghilă intră prin dreapta.) Avem mosafiri, Moghilă! Trimete la Luca Arbore, să poftească pe episcopul de Camenița, Laurentius Miedzileski, la castel... Și vezi, primește-l bine... E împuternicitul puternicului crai al Poloniei, al lui Sigismund iaghelonul, p-a cărui fată vitregă i-am cerut-o eu în căsătorie, și cel mai iubit prieten al lor a rămas cu buza umflată, cântând la lună cotoiul fără nădejde și ciacâra nepăsătoare... (Mirare între boieri.)... Ei?... Și de ce n-a tras la castel? (Moghilă iese.)

ARBORE (liniștit): Era plin de praf, obosit de drum și e vechi cunoscut al meu.

ȘTEFĂNIȚĂ (ca prin vis): O! ho! Moghilă, nu uita că e un vechi prieten al lui Arbore!... (Apoi tare.) Și l-ai scuturat bine?

ARBORE: Scuturat?

ȘTEFĂNIȚĂ (râzând): De tot ce-avea... Aș fi vrut să mă fi strecurat după ușă și să fi văzut de i-ai scuturat mai mult buzunarele ca vestmintele... (Boierii se uită mirați unii la alții.)

ARBORE: Eu?

ȘTEFĂNIȚĂ: Da, eu?... Și l-ai sărutat?

ARBORE (mirat): Mâna, măria-ta...

ȘTEFĂNIȚĂ (râzând nervos): Am zis eu altceva?... Și de când îl cunoști?

ARBORE (liniștit): La bătălia de la Cosmin l-am scăpat de furia alor noștri... Era un smerit călugăr...

ȘTEFĂNIȚĂ: A! Ți-e dator viața!

ARBORE (iuțindu-se puțin): Și de ce această amănunțită cercetare?

ȘTEFĂNIȚĂ: A! ți se pare o cercetare?... (Se repede la Arbore.) Și de ce-ai roșit?... Ai ceva de-ascuns?

ARBORE: Eu?

ȘTEFĂNIȚĂ: Ba, eu!

ARBORE: Ce ciudat e râsul la om! Mai pot eu să mai râz? Și cu toate acestea, am râs!

ȘTEFĂNIȚĂ: Ha! ha! să râdem, Arbore!... Ha!... Ha!... Cunoști scrisul ăsta, Trotușene?... (Îi întinde scrisoarea.) Da, uită-te bine...

LOGOFĂTUL TROTUȘANU (tresărind și privind spre Arbore): N-aș ști să spui...

ȘTEFĂNIȚĂ: N-ai ști?... O! Uitați-vă la el, că nu știe... (Boierii, uimiți, se silesc să priceapă.) Dar tu, Cărăbăț?... Uită-te bine, bine...

VORNICUL CĂRĂBĂȚ (tresărind): De... Și-ar aduce cu al meu...

ȘTEFĂNIȚĂ: Cam prost scris... Cine-a scris nu e om de condei... Arbore... tu... ce zici?

ARBORE (liniștit): Da... Seamănă... De mine e scris.

ȘTEFĂNIȚĂ: Uită-te bine!

ARBORE (liniștit): M-am uitat... E de mine... Și ce-am scris în această carte?

ȘTEFĂNIȚĂ: Știi leșește?

ARBORE: De mic copil am învățat.

ȘTEFĂNIȚĂ: Citește sus!

ARBORE (cu aceeași nepăsare, după ce șoptește, încet, să nu s-auză, câteva cuvinte leșești): Eu, portarul Sucevei și hatmanul Moldovei, cu închinăciune viu la picioarele lui... (Se schimbă la față și se oprește.)

ȘTEFĂNIȚĂ (izbucnind): Citește!

ARBORE (muind glasul): ...lui Petru-voievod, feciorul lui Ștefan cel Mare... (Ridicând glasul.) ...E scrisul meu și n-am scris-o eu! (Boierii, încremeniți, privesc în pământ.)

ȘTEFĂNIȚĂ (râde și se strâmbă): A! ha! ha!... Veți vedea de ce dă îndărăt portarul Sucevei!... A! ha!... Ast-noapte două ceasuri după miezul nopții caru ăl mare mai avea trei sulițe până să apuie un om călare, c-o bundă lungă, ieși repede din Suceava, țiind drumul Sniatinului. Câțiva aprozi se-ntorceau, din întâmplare, în cetate. Se încrucișează cu el. Cine e? Nu răspunde și pune pinteni calului. Aprozii trag câteva săgeți. Calul cade. Cade și călărețul. Se încinge o luptă. Omul e lungit și-și dă sufletul. Îl scotocesc și găsesc cartea aceasta!... A! ha!... Iacă cuprinsul ei: Eu, portarul Sucevei și hatmanul Moldovei, cu închinăciune viu la picioarele lui Petru-voievod, feciorul lui Ștefan cel Mare, și să știi că mi-a adus știri episcopul de pregătirile tale, și tare m-am bucurat că țara e scârbită de Ștefăniță, și ars așteaptă năvălirea măriei-tale, și cu credință nestrămutată rămâi de veci plecat rob, Luca Arbore. A! ha! Ați înțeles?... Iacă de ce Arbore a ținut să slujească lui Sigismund și să mă umilească pe mine... Eu sunt Ștefăniță, și voievod? Petru!... Judecați!

Biv-vel-logofătul Isac (cu glasul tremurând): Bătrân la bătrân... Jură, Arbore, cum e adevărul! (Arbore stă liniștit.)

VISTERNICUL Sima: Scoate-ne din îndoială... Jură! (Arbore stă liniștit.)

PÂRCĂLABUL CONDREA: Pe Evanghelie, în

fața Maichii Domnului, jură că nu e adevărat! (Arbore stă liniștit.)

LOGOFĂTUL TROTUȘANU: Șaptezeci de ani cu credință... Pui mâna în foc...

ȘTEFĂNIȚĂ (aprins): Că Arbore e vinovat!

PAHARNICUL SĂCUEANU: Pui capul...

ȘTEFĂNIȚĂ: Că Arbore e dovedit!... Moghilă! Moghilă intră repede.) Doar n-ai rădăcini ca vrejul!... Popa ăla e aici?

MOGHILĂ: Episcopul?

ȘTEFĂNIȚĂ: Popa!

MOGHILĂ: Aci, măria-ta.

ȘTEFĂNIȚĂ: În cătușe și-n temniță! (Moghilă iese repede. Mișcare între boieri.) Vorbește, Arbore!... De ce taci?

ARBORE: Aștept să vă liniștiți.

ȘTEFĂNIȚĂ: Cine? Eu?

ARBORE: Domnul și Divanul!

ȘTEFĂNIȚĂ: Aștepți să... (Se îneacă.)

ARBORE: Când se năpustesc vânturile, nu s-aude om pe om... Și mânia n-are urechi... Uitați-vă la mine. Părul mi-a albit de mult și mi-a rămas câteva vițioane, ochii m-au lăsat, mâinile îmi tremură și glasul s-a uscat... O casă părăsită în care nu se mai aud cântece de bucurie, ci, din vreme-n vreme, se lasă câte-o pasăre ostenită, își spune jalea și dorul, și se duce, lăsând în urma ei zidurile ruinate și ierburile crescute pe ziduri... Așa am ajuns... C-am slujit sub trei domni, și sufletul meu n-a fost deschis lăcomiei... Sima și Ieremia știu că mi-a fost pe mână vistieria, și am rămas cu ce-am avut Înainte d-a fi hatman și portar al Sucevei... Și sufletul meu n-a fost deschis zădărniciilor... Mărturisiți voi, cu care în războaie am împărțit rănile și în pace grijile țării, dacă am trecut înaintea cuiva...

TOȚI (mișcați): Așa e!

ȘTEFĂNIȚĂ: Înaintea domnului!

ARBORE (cu tărie): Totdeauna... când a fost în primejdie!... (Scade glasul.) Uitați-vă la mine...

Ștefan, fala neamului, mort! Bogdan, înainte de vreme, mort! Nevasta, moartă! Frații, morți! Normea, nebună! Cătălin, mort! Ceam ajuns? Umbră răcoritoare printre crucile unei mănăstiri, când la capul uneia, când la capul alteia... Izvor de lacrimi, care va seca în curând! (Din ce în ce mai vioi.) Mi-ar mai arde mie de uneltiri și de răsturnări? Și pe cine să răstorn? Pe Ștefăniță mă iartă, măria-ta pe care l-am crescut de mic copil, pe care-l încălzeam la sânul meu bătrân de câte ori îi era frig, pe care-l luam pe șeaua calului și adormea în brațele mele când ne apuca noaptea la drum în fruntea ostașilor țării, căruia îi povesteam bătăliile bunicului și, când făcea ochii sperioși, îi ziceam: Ca el să ajungi, dragul moșului! Și cu cine aș sta eu la împărechere? Cu Petru pribeagul?... D-ar fi așa, ce ușor mi-ar fi fost să-ți sucesc gâtul mă iartă, măria-ta când Bogdan murise și rămăseși singur plăpând sub paza și apărarea mea!... (Boierii fac semne de aprobare.)

ȘTEFĂNIȚĂ (furios): Ai vrut să domnești!

ARBORE: Aș fi putut și n-am vrut! Te-am uns domn și ai fost domn, dovadă că nu împliniseși unsprezece ani și-ai întărit dania pe care Cosma Șearpe o făcuse Mănăstirii Neamțului... Nu-i așa, boieri?

TOȚI: Da! da!

ȘTEFĂNIȚĂ: Cum e, Hrană? Cum e, Baloș? Cum e, Petrică? Spuneți voi!

PÂRCĂLABUL BALOȘ: De, măria-ta, cum să fie? Ai fost fără să fii, dar nici Arbore n-a fost...

ȘTEFĂNIȚĂ (îi dă cu tifla): Na! Na!

ARBORE: Nu-mi apăr bătrânețea și zilele amărâte, ci obrazul și cinstea!... Scrisul din carte seamănă cu scrisul meu, dar nu cu sufletul meu! Dușmani s-au adunat mulți, c-am fost drept și neînduplecat...

ȘTEFĂNIȚĂ: Și ce vrei să zici?

ARBORE: Că măria-ta, fără să știi, ai căzut în cursa ce mi s-a întins mie, și-o iei de bună...

ȘTEFĂNIȚĂ: Aseară pică episcopul, ast-noapte se prinse cartea... Cum s-o plăsmuiască cineva așa de repede?

ARBORE: De două săptămâni se știa de sosirea episcopului...

ȘTEFĂNIȚĂ (furia-i crește): Dar a fost moarte de om...

ARBORE: Să-l vedem...

ȘTEFĂNIȚĂ: L-am văzut eu!

ARBORE: Cine e? Să-l vedem, și eu, și boierii...

ȘTEFĂNIȚĂ: Nu trebuie!

(Murmure între boieri. Se trag la o parte Petrică, Baloș și Hrană.)

ARBORE: Zici că omul a fost ucis de... aprozi...

ȘTEFĂNIȚĂ: Zic!

ARBORE: Să-i vedem, cine sunt?...

ȘTEFĂNIȚĂ: Și de te-ai uita la ei, i-ai schimba din aprozi în hatmani? (Boierii încep să protesteze.)

PAHARNICUL SĂCUEANU: Și de ce să nu-i vedem, măria-ta?

VISTERNICUL IEREMIA: Atunci, cum să cercetăm pâra ce i s-aduce?

ȘTEFĂNIȚĂ: Am cercetat-o eu!

VISTERNICUL SIMA: Cum să-l judecăm?

ȘTEFĂNIȚĂ: L-am judecat eu!

VORNICUL CĂRĂBĂȚ: Și după care lege?

ȘTEFĂNIȚĂ (izbucnind de mânie): Legea sunt eu!

ARBORE (tresare): A! Ura n-are lege!... Oh!... Ura!... (Se uită cumplit la Ștefăniță.) Ura, pe care am crescut-o, am ocrotit-o, am gătit-o, am ținut-o de mână...

Biv-vel-logofătul Isac: Arbore!

ARBORE: ...am scăldat-o, am șters-o, am culcat-o, am mângâiat-o...

LOGOFĂTUL TROTUȘANU: Arbore! Arbore!

ARBORE: ...am pus-o pe tron, am povățuit-o, i-am arătat calea binelui... ura, care s-a tăcut puternică... ura, care-mi pândește din senin

amărâtele mele zile... ura, aceasta... (Îl înecă plânsul.)

LOGOFĂTUL CĂRĂBĂȚ (mișcat): Tu plângi, Arbore?

ARBORE: ...ura aceasta fără pereche a răpus și pe Cătălin!... Acum le văd... N-am vreme să vă spui!... Cine pândește a mai pândit! (Boierii rămân încremeniți.)

ȘTEFĂNIȚĂ: Pe Cătălin? (Fără să vrea, face semnul rostogolirii.)

ARBORE: O! da! da! pe Cătălin!... (Îi repetă mișcarea. După o pauză și cu bunătatea tristă a unui bătrân care se duce.) Na, Trotușene, inelul pe care-l țin de la Ștefan cel Sfânt... Na, Isac, cruciulița pe care-am purtat-o de când eram mic... Na, Cățălene, cartea aceasta de rugăciuni... Na, Ieremia, iconița...

Na, Sima, mătăniile... Na, Condrea, cuțitul... Na, Săcuene, punga aceasta... Na, Cărăbăț... (Se caută și nu mai găsește nimic.) Și pentru tine nu mi-a mai rămas nimic... nimic... decât un sărutat!... O! nu mă plâng pe mine, care mă duc, ci pe Cătălin, care s-a dus, și pe voi, care rămâneți!... Fiara a dat de sânge! (Boierii plâng.)

ȘTEFĂNIȚĂ (cu ură): U! (Se strâmbă.) Moghilă! (Moghilă intră.) Ia-i sabia! (Moghilă vine repede spre Arbore.)

ARBORE (cu mândrie): Tu?... Nicicând n-a căzut din mâna mea! (Trage sabia. Ștefăniță face doi pași înapoi. Baloș, Petrică și Hrană se pun în dreptul lui.) M-aș omorî...

ȘTEFĂNIȚĂ (alb de mânie): Omoară-te!

ARBORE (aruncând sabia jos): A, nu! Vreau să fii ucigașul bătrânului care te-a crescut!...

ȘTEFĂNIȚĂ: Ești osândit...

TOȚI BOIERII: Ce faci, măria-ta?

ȘTEFĂNIȚĂ: ...Ia moarte!

VORNICUL CĂRĂBĂȚ: Fără judecată?

ȘTEFĂNIȚĂ: Cine a zis?

VORNICUL CĂRĂBĂȚ: Eu!

ȘTEFĂNIȚĂ: Tu?

VORNICUL CĂRĂBĂȚ: Și fără vină?

ȘTEFĂNIȚĂ: Cine-a zis?

VORNICUL CĂRĂBĂȚ: Eu!

ȘTEFĂNIȚĂ: Eh!... Haide! (Face semn să plece Arbore.)

ARBORE: S-aveți grijă de copiii mei...

ȘTEFĂNIȚĂ (sălbatic și fioros): A! copiii? Le port eu de grijă!

ARBORE: Oh! (Iese plângând.) (Toți boierii scot un oftat adânc.)

Actul IV

O sală de arme cu tavanul de lemn și cu grinzi mari.

O friză cu arabescuri și în mijloc cu portretul lui Dragoș. La peretele din fund, tronul lui Ștefan cel Mare, acoperit cu o perdea de mătase veche. În apropiere de tron, o masă întinsă. Paharul domnesc, în formă de pâlnie înaltă și subțire, e de aur. În stânga, o fereastră ogivală, care se deschide și dă asupra pieței din mijlocul castelului. În fund, în stânga, o intrare largă, care dă într-un coridor. În partea dreaptă, un leagăn aurit, în care se vede o păpușă blondă. La un cap al leagănului atârnă jucării, mătănii, farmece și păpușele. O intrare în dreapta.

Scena I

Pârcălabul PETRICĂ, pârcălabul BALOȘ și spătarul HRANĂ, în vestminte de război.

PÂRCĂLABUL PETRICĂ: Să fi fost vinovat?

SPĂTARUL HRANĂ: Care i-ar fi fost foloasele?

PÂRCĂLABUL BALOȘ: Dar domnul ce-a folosit să taie în neștire pe epitropul lui?

SPĂTARUL HRANĂ: Mi-e frică să mă întreb.

PÂRCĂLABUL PETRICĂ: Arbore ținea în ruptul capului la unirea cu Polonia, și Ștefăniță, la unirea cu turcii.

SPĂTARUL HRANĂ: Cum, unirea cu turcii?... la 4.000 de turci, care se întorceau încărcați cu pradă din Polonia, nu le aținu calea și-i zdrobi până la unul?... Și nu trimise plocon lui Sigismund steaguri, arme, șaluri și vestmintele lui Iucbar-pașa, ucis în bătălie?

PÂRCĂLABUL PETRICĂ: Da, împreună cu o scrisoare plină de ocări...

PÂRCĂLABUL BALOȘ: Nu e limpede... Cu turcii, pe care-i bate, împotriva Poloniei, pe care o lasă în pace... Daruri și ocări lui Sigismund... Ieri aruncă în temniță pe Laurentius, pe temei că urzea cu Arbore năvălirea lui Petru, și azi îi dă drumul... Nu e limpede...

SPĂTARUL HRANĂ: Cine-a văzut pe aprozii care i-au adus cartea?

PÂRCĂLABUL PETRICĂ: Nimeni, pentru că nu sunt, dupe cum nu e, nici mort, nici viu, omul la care s-ar fi găsit acea carte...

SPĂTARUL HRANĂ: Arbore nevinovat și ucis... Arbore avea dreptate: cine pândește a mai pândit...

PÂRCĂLABUL BALOȘ: Pe Toader și pe Nichita i-a închis...

PÂRCĂLABUL PETRICĂ: I-a închis?

SPĂTARUL HRANĂ: O! săracii flăcăi! (Face cu mâna ca și cum ar tăia două capete.) Unde sunt ceilalți boieri?

PÂRCĂLABUL PETRICĂ: În casa lui Arbore, se sfătuiesc.

SPĂTARUL HRANĂ: Ce poate sfatul contra săbiei?

PÂRCĂLABUL BALOȘ: Unde ne ducem?

PÂRCĂLABUL PETRICĂ: Unde-o vrea Domnul...

SPĂTARUL HRANĂ: Dar vrea?

PÂRCĂLABUL PETRICĂ: O... (Mișcare de îndoială.) Sâât!

Scena II

ȘTEFĂNIȚĂ, PÂRCĂLABUL PETRICĂ, PÂRCĂLABUL BALOȘ, SPĂTARUL HRANĂ.

(Ștefăniță, îmbrăcat în zale, răsuflând agitat, se plimbă de colo până colo.)

ȘTEFĂNIȚĂ: Așa să pață cei care se ridică din puzderie și se scutură în ochii stăpânului! (Se repede la un pahar și gustă.) Am încercat. Nici unul nu e bun până n-oi isprăvi... Mai am ceva treabă... Uriașii s-au luat la întrecere cu zeii păgânilor... și știți ce-au pătimit... Asta e vina și păcatu... Moghilă... Moghilă!...

PÂRCĂLABUL PETRICĂ: Nu s-a întors...

ȘTEFĂNIȚĂ: Unde e?

PÂRCĂLABUL PETRICĂ: Unde l-ai trimis, măria-ta.

ȘTEFĂNIȚĂ: A, da! Să întărească străjile la intrările și ieșirile orașului... Dar boierii n-au venit?

PÂRCĂLABUL BALOȘ: Nu, măria-ta...

ȘTEFĂNIȚĂ: Să vie degrab!... Unde sunt?

SPĂTARUL HRANĂ: Acasă la Arbore...

ȘTEFĂNIȚĂ (turburat): O! Arbore!... S-a mutat... Or fi având ei loc unde s-a mutat el?... De ce nu vin? Or vrea să le trimit pe mutul... care vorbește să-l înțeleagă toți? (Dă cu tăișul palmei în jos.) Du-te, spătare, și spune-le că Ștefăniță îi așteaptă cu masa întinsă... că mi-e sete... de cotnar!

SPĂTARUL HRANĂ: Mă duc, măria-ta... (Iese repede prin dreapta.)

ȘTEFĂNIȚĂ: Ai venit? (S-aude gălăgie în piață.) S-au adunat calicii târgului!

PÂRCĂLABUL PETRICĂ: S-au adunat, măria-ta...

ȘTEFĂNIȚĂ: Vor să petreacă, ca ieri...

PÂRCĂLABUL BALOȘ (trist): Să petreacă,

măria-ta...

ȘTEFĂNIȚĂ (deschide fereastra din stânga): Aș vrea să fiu or ce sunt, or unealta care... (Taie cu mâna.) Voi n-ați vrea?

PÂRCĂLABUL PETRICĂ: Una nu se cuvine... Cealaltă... (Se închină.)

ȘTEFĂNIȚĂ (râzând nervos): O! o! vă e frică!

PÂRCĂLABUL BALOȘ: De Dumnezeu, măria-ta!

ȘTEFĂNIȚĂ: Vasăzică, de n-aș avea pe mutul care... Tu nai vrea să fii... nici tu?... (Doamna Tana intră repede prin fund, îmbrăcată în negru, cu părul despletit, cu ochii roșii și cu mătănii negre în mână. S-aude zgomotul din piața castelului.) Ei, iar doamna!

Scena III

Cei de sus și DOAMNA TANA, mai târziu spătarul Hrană și MOGHILĂ.

DOAMNA TANA: Îndurare, doamne!

ȘTEFĂNIȚĂ: Ce vrei?

DOAMNA TANA: Să-ți scap numele de ocară, sufletul de osândă și domnia de nelegiuire!

ȘTEFĂNIȚĂ: Și pentru cine te rogi așa, că de n-ar fi vinovați, i-ai învinovăți rugându-te?

DOAMNA TANA: Pentru Toader și Nichita... Auzi?... Mulțimea se adună...

ȘTEFĂNIȚĂ: Să petreacă!

DOAMNA TANA: Ascultă... (S-aude: Iertare! Iertare!) Cer iertare măriei-tale! Nu vor sânge nevinovat!

ȘTEFĂNIȚĂ: Am tăiat un cap scorpiei... mai are trei... ba nu, două... Și tu vrei să bag sabia în teacă?

DOAMNA TANA: Ce-au stricat ei?

ȘTEFĂNIȚĂ: Că s-au născut!... Ce strică puii leoaicei din Egipet? Că sunt începuturi de lei... Ucide-i până nu se fac lei!

DOAMNA TANA: Preotul...

ȘTEFĂNIȚĂ: Popa!

DOAMNA TANA: ...care i-a spovedit a ieșit cu lacrămile-n ochi și mi-a zis: Roagă-te... să-i ierte, doamnă! Ostașii care îi păzesc mi-au zis: Roagă-te să-i ierte, doamnă! Și fetele...

ȘTEFĂNIȚĂ: Fetele!

DOAMNA TANA: ...mi-au dat în genunchi și mi-au zis: Domnul e milostiv... să-i ierte, doamnă!...

ȘTEFĂNIȚĂ: Pe popă am să-l raz... la fitece ostaș o sută de vergele... și fetelor tale... le arde de măritat...

DOAMNA TANA: În numele maicii care te-a

născut...

ȘTEFĂNIȚĂ: N-am cunoscut-o!

DOAMNA TANA: În numele tatălui tău...

ȘTEFĂNIȚĂ: Nu l-am cunoscut!

DOAMNA TANA: În numele bunicului tău cel sfânt...

ȘTEFĂNIȚĂ (se repede la fereastră): Oh! și abia se mișcă!

DOAMNA TANA: În numele Mușatinilor, și pentru iertarea păcatelor lor...

ȘTEFĂNIȚĂ: Domnii n-au păcate...

DOAMNA TANA (cade în genunchi): În numele cerului... și-al lacrămilor mele...

ȘTEFĂNIȚĂ: De s-ar sui și-ar trece peste capul lui Dragoș, n-aș călca hotărârea mea!

DOAMNA TANA (se scoală plângând): Nu e nici soț, nici părinte... O! voi, care aveți copii (către boieri) și-i sărutați, și vă sărută, și le închinați căpătâiul când se culcă, și vi se bate inima când răsar prin somn, și vă crește inima când vă zic tată... voi trebuie să-mi înțelegeți durerea... vouă trebuie să vă fie milă...

ȘTEFĂNIȚĂ (se uită pe fereastră): Mai iute! Mai iute!

DOAMNA TANA: ...rugați-vă pentru ei!

PÂRCĂLABUL PETRICĂ: Doamne...

PÂRCĂLABUL BALOȘ (dând în genunchi): Doamne...

ȘTEFĂNIȚĂ: Sus!... Nu fi muiere!... Petrică, tu să fii portar al Sucevei și hatman al Moldovei, și tu, Baloș, logofăt, în locul lui Trotușanu... (Se uită pe fereastră.) Mai iute!

DOAMNA TANA: De piatră d-ai fi fost, te-ai fi muiat! O! osândit al întunericului! (S-aud strigăte de: Iertare! iertare!)

ȘTEFĂNIȚĂ (se uită pe fereastră, face semn, s-aude o lovitură surdă): Unu! (Se strâmbă.)

DOAMNA TANA (se clatină): Oh! hainu! (Strigăte de: Iertare! Ștefăniță face semn. S-aude a doua lovitură surdă.)

ȘTEFĂNIȚĂ: Doi!... S-a isprăvit! (Se strâmbă.)

DOAMNA TANA: O! Ești plin de sânge, Ștefăniță! (Se clatină și cade pe-un scaun.)

ȘTEFĂNIȚĂ (lui Baloș): Du-o d-aici! (Baloș vrea să ia în brațe pe doamna, care se deșteaptă.)

DOAMNA TANA: Cine e? Dumneata Baloș?... Crezui c-ar fi... O! mulțumim! Mă duc eu... (Din fundul sălei se uită înapoi.) Oh! Oh! (Iese.)

ȘTEFĂNIȚĂ (stă p-un scaun și-și ia capul în mâini): Tana nu mă înțelege... Ostenit... De două nopți n-am închis ochii... Mi-e sete...

HATMANUL PETRICĂ (îi toarnă vin în pahar): Poftim, doamne, o picătură de vin...

ȘTEFĂNIȚĂ (aduce paharul la gură și gustă): Nu pot să beau... E coclit... Baloș, gustă...

LOGOFĂTUL BALOȘ: Nu, măria-ta, e bun...

ȘTEFĂNIȚĂ (iar gustă): Amar... Petrică, gustă...

HATMANUL PETRICĂ: Nu, măria-ta... bun...

ȘTEFĂNIȚĂ: Mi-e sete și nu pot să beau... (Se scutură, ca și cum ar da la o parte niște fire lungi.) Parc-aș înota într-un iaz cu brădiș... Când mă voi curăța de aceste ierburi cari se agață de mine și mă trag la fund?

LOGOFĂTUL BALOȘ (cu ochii în jos): Destul, măria-ta!

ȘTEFĂNIȚĂ (trezindu-se din gânduri): Ce, destul?

LOGOFĂTUL BALOȘ: Nițică odihnă...

ȘTEFĂNIȚĂ: Ce, destul?

LOGOFĂTUL BALOȘ: Crede-mă, măria-ta, destule capete...

ȘTEFĂNIȚĂ: Ștefan cel Mare așa a făcut înainte d-a domni...

LOGOFĂTUL BALOȘ: Dar nu când a domnit...

ȘTEFĂNIȚĂ: Fiindcă a domnit... Și eu vreau să domnesc!

LOGOFĂTUL BALOȘ: Dupe ce-a biruit pe Aron, a iertat pe toți de moartea tatălui său Bogdan...

ȘTEFĂNIȚĂ: Aș ierta pe toți d-ar fi de moartea tatălui meu Bogdan... dar e vorba de mine!

LOGOFĂTUL BALOȘ: Mă iartă... dar până când?

ȘTEFĂNIȚĂ: Până oi avea un Sfat care s-asculte, iar nu să poruncească! (Baloș și Petrică se privesc îngrijați. Spătarul Hrană și Moghilă, schimbați la față, vin repede prin dreapta.) Singuri? Ce fac boierii? Nu vin? Nu le-ați spus că-i aștept... Ce v-ați schimbat la față?...

SPĂTARUL HRANĂ: Boierii sunt acasă la Arbore...

ȘTEFĂNIȚĂ (tresărind): Toți?... Ci spune, Hrană, că ești spătar!... Moghilă!...

MOGHILĂ: Numai Isac și Trotușanu...

ȘTEFĂNIȚĂ: Încotro?... Ce drum au apucat?

MOGHILĂ: Trotușanu nu se știe...

ȘTEFĂNIȚĂ: Să se știe!

MOGHILĂ: Isac, spre Roman...

ȘTEFĂNIȚĂ: O roată de călărași după Isac... Un l-o apuca să-l taie... E judecat și osândit!... Pe el și biv-vel logofătul Ivașcu de la Roman... Știu eu de ce!... Ceilalți nu vin?

SPĂTARUL HRANĂ: În curte la Arbore zărvăie lumea... Și ei se sfătuiesc...

ȘTEFĂNIȚĂ: Sfatul e unde e domnul!... Nu vor să vie?

SPĂTARUL HRANĂ (luându-și curaj): Nu!

ȘTEFĂNIȚĂ: O! o! (Râde îndârjit.) Și Baloș zicea că e de ajuns?... De ajuns e, logofete Baloș?... Răzvrătiții!... O! ho! ho! Toți Arbori?... La pământ codrul și să-mpădurim din nou!... Moghilă, ostași destui?

MOGHILĂ: Destui și buni, afară de 500, cari au lăsat armele jos și cer să le dăm pe Toader și Nichită...

ȘTEFĂNIȚĂ: Și ce fac sutașii lor?

MOGHILĂ: Ce fac și ei...

ȘTEFĂNIȚĂ: O! o! pilda rea se-ntinde, să dăm noi pe cea bună!... Coiful, sabia și calul! Să lase

puntea castelului... Mă duc eu la boieri! (Petrică-i-aduce sabia. Dă să ia sabia.) Nu asta... p-a lui Ștefan cel Mare!

HATMANUL PETRICĂ (încearcă sabia lui Ștefan cel Mare): E cam ruginită, măria-ta...

ȘTEFĂNIȚĂ: Peste-un ceas, ca nouă... Cum ieșise din mâinile genovezilor și cum era în mâna lui Ștefan cel Mare! Calul, gata?

MOGHILĂ: Gata, măria-ta.

ȘTEFĂNIȚĂ: Are aripi?... Nu? Nu face nimic, am eu pinteni! (Ies prin dreapta. S-aude tropotul calului.)

Scena IV

OANA și DOAMNA TANA. (Oana vine prin fund, cu cearcăne împrejurul ochilor, cu furca-n brâu. Cum apare, se repede la leagăn.)

OANA: O! te-ai deșteptat!... Ce mumă rea! (Șade lângă leagăn.) Iacă-mă... Nu mai plânge... (S-apleacă pe leagăn.) Cu ochii închiși... I-e somn... Adormi, Ștefăniță... (Daină leagănul.) ...Suceava vine, din munți înalți, încărcată cu basme... Pe care să ți-l spun? Pe-l cu Muma-Pădurii?... A, nu, că e de frică, și visezi urât, și plângi prin somn, și-ai să fii rău când te-i deștepta... Mai bine pe Ileana Cosânzeana cu cosițe de aur... A, nu mănâncă pe copii... Îi iubește, că ei nu i-a dat Dumnezeu... A adormit... (Apare Tana în fund.) Vântul nu adie... Nu se mișcă o frunză... În toate să te duci, în odaia asta să nu intri... A-lu-lu...

DOAMNA TANA (să se ducă spre masă târâtă de o dorință crâncenă, dar vede pe Oana și se sperie): O! ea e fericită! Toată ziua toarce și ululuie leagănul de când i-am dat păpușa... Sa întors și s-a oprit la acum optsprezece ani... De multe ori n-aude, și te face să crezi că nici nu vede... Dac-ar vedea ce se petrece aici... Oh!...

OANA: Sâât... Să nu se deștepte... Abia adormi...

DOAMNA TANA: Oană, mă auzi?

OANA: Da.

DOAMNA TANA: Oană, mă vezi?

OANA: Da.

DOAMNA TANA: Cine sunt eu?

OANA: Tu?... Tu?... O roabă bună, bună s-o pui la rană...

DOAMNA TANA: Știi tu ce e asta, Oană? (Îi arată o sticluță lungă și subțire.)

OANA: O, o pasăre... Ce frumos cântă... Și tu ești frumoasă ca înțelepciunea... (S-aude un tumult depărtat.)

DOAMNA TANA: Ce-o fi uietul ăsta?

OANA: Vântul se umflă... De nu l-ar deștepta... Vino, doamne, de-l adoarme și tu, pește, de îl crește...

DOAMNA TANA: O! nu vezi și n-auzi, Oană! Tu ai ochi, și nu vezi picăturile astea gălbui... Ai urechi, și n-auzi că episcopul Laurentius mi-a dat sticluța asta și mi-a spus că în ea stă mântuirea ta, ș-a mea, ș-a Moldovei... Nu mai vreau să mai fiu doamnă, și ca să nu mai fiu trebuie să nu fie! Ș-aș avea nevoie să spui cuiva, și n-am cui... Tu-mi rămăseși, și te pierdui și pe tine... Moldova e pustie! (Se duce repede la masă și ia paharul de aur al lui Ștefăniță. Scoate sticluța.) Îmi tremură mâna? Oh! mi se cutremură sufletul! Nu pot... Ș-am jurat înaintea iconostasului... Ah! Oană, ce faci, Oană?... (Se duce repede spre Oana.)

OANA: Mai încet, că doarme...

DOAMNA TANA: Cine doarme?

OANA: Ce, nu știi?... Ștefăniță.

DOAMNA TANA: O s-adoarmă!

OANA: Îți spui că doarme... Ia privește-l... Ca lumina de la candela Preasfintei Fecioare! Și cum își mișcă buzele! Visează că suge... Vezi cum așează mâinile pe ugerul plin, și apasă, și mulge... A! s-a oprit și râde... Visează că manca se joacă cu el și îi face așa... (Suge buzele și țiuie.)

DOAMNA TANA: L-ai văzut tu așa de mic?... Și nu l-ai sugrumat?

OANA: De ce?

DOAMNA TANA: Să vezi cum îi șade cu limba scoasă și cu ochii ieșiți...

OANA (se-nfioară și arată păpușa): Lui?

DOAMNA TANA: Nu, ăluilalt...

OANA: A!... Ăluilalt poți să-i faci ce-i vrea...

DOAMNA TANA: În ea a murit cel adevărat, și nu mai e decât ce-a fost. Pentru mine, ce-a fost n-a

fost niciodată, și ce e n-are să mai fie!... Să mergem, Oană... (S-aude tumultul crescând.)

OANA: Unde?

DOAMNA TANA: În ietacul nostru...

OANA: dacă se deșteaptă?... N-a dormit toată noaptea...

DOAMNA TANA: Are să vie Ștefăniță necăjit și rău...

OANA: Ștefăniță? Doarme... Și e bun ca soarele de toamnă târzie... (Tumultul se apropie. Se-aud glasuri de oameni.)

DOAMNA TANA: Se bat? Doamne, îndură-te de țara aceasta!... Vine!... (Iese repede prin fund.)

Scena V

ȘTEFĂNIȚĂ, BALOȘ și OANA. (Ștefăniță vine însoțit de o mulțime de copii de casă,

care e opresc la ușa din dreapta. E plin de sânge pe mâna stângă și pe piept. Oana privește peste lume și dainã leagănul; uneori își reazemă capul în mâini și se uită drept înainte.)

ȘTEFĂNIȚĂ: O! câinii, se bat pe viață și pe moarte... Dați-mi sabia mea! (Baloș se repede să-i aducă o sabie și-o pune pe masă.) Asta nu-și cunoaște stăpânul! De trei ori m-am opintit s-o trag, și n-a vrut să iasă!... Va ieși ea, mai spăimântătoare ca-n mâna bătrânului Ștefan!

LOGOFĂTUL BALOȘ: Să te leg la mână, măria-ta!... A! și la piept...

ȘTEFĂNIȚĂ (arătând sângele): Ăsta e d-al meu, ăsta e dal lor... Dă un ștergar de la masa pe care am întins-o de ieri și nu pot să mănânc... În curând voi mânca cu poftă... înnumără picăturile... De fitece picătură de la mine, un cap să cază... până voi podi curtea castelului cu capete boierești! (Baloș îl leagă.) Greu... să te bați cu sabia altuia!... De ce na ieșit?

LOGOFĂTUL BALOȘ: Petrică avea dreptate... e ruginită...

ȘTEFĂNIȚĂ: Mai bine n-aș fi luat-o... Când vrusei s-o scot auzii: Să știți că nu iese! Mă uitai într-acolo... Și mulțimea de ostași, și furia cu care porniseră la luptă, și țipetele care s-amestecau păreau o mare cu talazuri înfuriate! N-aveam pe cine pune ochii. Mă încercai a doua oară. A doua oară auzii: Să știți că nu iese! Mă uitai... nimic... Aceleași talazuri care se împing și se încalecă... A treia oară auzii limpede: N-a ieșit! Atunci strigai: Moghilă, o sabie!... Cum de-auzeam șoaptele în vuietul mai crâncen ca al mării?...

LOGOFĂTUL BALOȘ: Păreri, măria-ta...

ȘTEFĂNIȚĂ: Cum păreri?... Știam unde sunt, ce fac, ce vreau, unde mă duc, de unde vin, și auzeam venind, de departe și d-aproape: Să știți că nu iese! A! și n-a ieșit!

LOGOFĂTUL BALOȘ: De multe ori se desprind, din vuietul mării, fire de sunete care prind înțelesuri...

ȘTEFĂNIȚĂ: Aci înțelesul prevestea faptele... Ia-o, du-o departe, să n-o mai văz... Mâine despart ce e al lui de ce e al meu...

LOGOFĂTUL BALOȘ (sfios): Iar pică, măria-ta...

ȘTEFĂNIȚĂ: Atât mai bine! Se vor înmulți capetele care vor cădea... Înnumără-le... Da, da, atât mai rău! Voi face un munte, ca Ceahlăul de gros și de înalt, din capetele boierești! Ah! ci leagă-mă mai strâns de nu vrei să vie numărul și la al tău!... Ce, te-ai speriat?

LOGOFĂTUL BALOȘ: Nu, dar destul, măria-ta!

ȘTEFĂNIȚĂ: Cum... Să-i iert?

LOGOFĂTUL BALOȘ: Să-i birui și să-i ierți! (Tumultul se apropie.)

OANA: Zi vântului să tacă și valurilor să se potolească...

ȘTEFĂNIȚĂ: Oana?... (Tumultul s-apropie.) Ia!... Să-i iert?... Aș fi nedrept cu ceilalți... și cu Oana... (Oanei.) Aci ți-ai adus pe Ștefăniță al tău?

OANA: Ce-ți pasă?... (Tumultul crește.)

ȘTEFĂNIȚĂ: Dați-mi sabia!...

OANA: Împotriva domnului tău? (Baloș îl încinge cu sabia.)

ȘTEFĂNIȚĂ: Vrei să zici... (Lui Baloș.) Ce tremuri așa?... împotriva mea însumi... Un alt coif... Ăsta mă strânge ca un cerc de fier...

OANA: Și Bogdan nu mai vine... E dus departe... iii... unde se varsă Nistru-n mare...

ȘTEFĂNIȚĂ (încercând sabia): Asta iese... Să mergem, Baloș.

LOGOFĂTUL BALOȘ: Ferește-te de Cărăbăț... Lovitura lui e ca a cornului de taur... Pe doi i-a despicat până-n șezut... Și din curtea lui Arbore a făcut o cetate...

ȘTEFĂNIȚĂ: De unde au adunat atâta lume?... (S-aud zgomote apropiate.)

LOGOFĂTUL BALOȘ: Ia!

ȘTEFĂNIȚĂ: Baloș, calul! (Se reped la ieșirea din dreapta.)

Scena VI

ȘTEFĂNIȚĂ, BALOȘ, OANA și MOGHILĂ. (Moghilă îi întâmpină, rănit, plin de praf, cu hainele rupte și cu sabia scoasă.)

MOGHILĂ: Nu te duce, doamne...

ȘTEFĂNIȚĂ (spăimântat): De ce?

MOGHILĂ: Vin și ei!

ȘTEFĂNIȚĂ: Vin?... (Trage sabia.)

MOGHILĂ: I-aducem...

ȘTEFĂNIȚĂ: Până s-aud cu ce trebuia să începi, mi-a ieșit sufletul!

MOGHILĂ (răsuflând repede): Abia te făcuși nevăzut și strigai copiilor de casă: Când s-o întoarce, să se întoarcă la biruință! Ș-un țipăt lung scoaseră ostașii, că clocotea văzduhul. Și nu se mai cunoștea învăluiți de învăluitori. Unul singur se vedea în tot acest alai al morții: Cărăbăț! Cu amândouă mâinile învârtind paloșul, pe care izbea, la pământ. Se traseră în curte. Noi, într-o clipă, pe ziduri. Spătarul Hrană strigă: Oameni buni, degeaba atâta sânge! Duceți-vă iertați, pe la casa cui vă are! Și se făcură roată, fitecine cu ce avea în mână, ca și cum ar fi fost ostași, și ieșiră prin fund, și se duseră uitându-se îndărăt, până nu se mai văzură pe după o cută de deal. Apoi spătarul Hrană le zise boierilor: Domnul e milostiv...

ȘTEFĂNIȚĂ: O! o! dace milostiv!

MOGHILĂ: ...supuneți-vă și dați armele. Ei se uitară între dânșii, se sfătuiră din privire, clătinară din cap, ridicară din umeri, adică: ce-o fi să fie. Și-și întinseră săbiile pline de sânge. Doar Cărăbăț izbi cu a sa de câteva ori treptele de piatră și la fitece lovitură sărea scântei până ș-o rupse în două. Și aruncând bucata cu mânerul, zise: Na! ia-o și ia-mă! Dar iată-i, vin înșiruiți, cu sângele dâră, cu vestmintele rupte, cu capul în jos...

ȘTEFĂNIȚĂ: Jos de tot!

MOGHILĂ: Întâi e comisul Toma Cățeleanu, târând piciorul după el, apoi vistiernicul Ieremia, cu sângele pe față, paharnicul Săcueanu, cu dreapta zdrelită...

ȘTEFĂNIȚĂ: A! Moghilă, te fac clucer!

MOGHILĂ: ...pârcălabul Condrea adus de mijloc, biv-vel vistiernicul Sima cu umărul stâng deschis, și vornicul Cărăbăț teafăr, că nimeni nu s-a apropiat de el să se ducă pe lumea cealaltă...

ȘTEFĂNIȚĂ: A! Moghilă, te fac comis! De mi-ai fi adus și pe logofătul Trotușanu, te-aș fi făcut vistiernic...

MOGHILĂ: I-am dat de urmă...

ȘTEFĂNIȚĂ: De urmă, dar nu de el...

MOGHILĂ: A trecut în Pocuția...

ȘTEFĂNIȚĂ: Oh! Polonia... han de tâlhari... pusă în mijlocul lumii ca într-un codru! De s-ar scula Ungaria, împărăția Moscului, chanii tătarilor, padișahul cu toată tăria lui, muntenii și moldovenii, ș-ar porni oștile să potopească puterea leșească, m-aș face piuă să încalece Soliman, aș adăpa caii chanilor, aș duce sabia țarului, aș ține să se spele craiul Ungariei, m-aș închina cumnatului meu Radu și-aș arunca coroana Mușatinilor de pe capul meu pe capul lui Mogârdici!... O! Polonia! Polonia!... (Se înecă.)

OANA: C-a zis broasca Maichii Domnului: De ce plângi, că eu am avut nouă, și pe toți i-a călcat carul... Și-a zis Maica Domnului broaștei: Când vei muri să nu te-mpuți...

Scena VII

ȘTEFĂNIȚĂ, BALOȘ, MOGHILĂ, OANA, HRANĂ, PETRICĂ, CĂȚELEANU, IEREMIA, SĂCUEANU, CONDREA, SIMA și CĂRĂBĂȚ.

PÂRCĂLABUL PETRICĂ: Iată, măria-ta, boierii pocăiți îți cer iertare...

VORNICUL CĂRĂBĂȚ: Tu zici!

ȘTEFĂNIȚĂ: Dar tu?

VORNICUL CĂRĂBĂȚ: Că scris a fost să-ncapă moștenirea lui Ștefan cel Mare pe mâna nevredniculuI... (Mișcare între boieri.)

ȘTEFĂNIȚĂ (se repede cu sabia scoasă): A!

LOGOFĂTUL BALOȘ (reținându-l): Măria-ta...

ȘTEFĂNIȚĂ: Vroiam să-i întorc cuvântul de unde ieșise!... O! răzvrătiților!

VORNICUL CĂRĂBĂȚ: Nu ne-am răzvrătit, ne-ai răzvrătit!

PAHARNICUL SĂCUEANU: Ne-ai răzvrătit judecând singur în locul Divanului...

VISTERNICUL SIMA: Judecând fără de lege...

PÂRCĂLABUL CONDREA: Osândind fără dovadă...

VISTERNICUL IEREMIA: Pe Luca Arbore, cu care te vei întâlni în ziua judecății d-apoi...

COMISUL CĂȚELEANU: Și pe copiii lui, pentru care se răsculă lumea din Suceava...

VORNICUL CĂRĂBĂȚ: Pe toți copiii lui! (Ștefăniță face semnul rostogolirii.) Da, da, pe Cătălin... Așa, așa l-ai rostogolit din vârful muntelui în prăpastie...

ȘTEFĂNIȚĂ (furios): Minți!

VORNICUL CĂRĂBĂȚ: ...ucizând pe Arbore de două ori, o dată când ai ucis pe fiu-său, a doua oară când ai scornit vicleșugul cu cartea, o dată că ți-a fost părinte când erai mic, a doua oară că ți-a

pus coroana pe cap, lăsându-ți moștenirea strămoșilor tăi neclintită, lacom de slava cu care ar fi dorit să te vază încununat!

ȘTEFĂNIȚĂ: Minți!

VORNICUL CĂRĂBĂȚ: O! ce fățărnicie!

PAHARNICUL SĂCUEANU: Pe Cătălin îl urai pentru că strălucea printre viteji, pe Arbore pentru duhul lui cumpănit, dospit în pământul Moldovei și răsărit spre mântuirea ei!

ȘTEFĂNIȚĂ: Minți!

VORNICUL CĂRĂBĂȚ: Pe Cătălin îl osândiși când doamna îi dete inelul în uralele mulțimii, pe Arbore când birui la sfat și trimise pe Luca Cârje să reînnoiască pacea cu Polonia!

ȘTEFĂNIȚĂ: Moghilă, să vie armașul!

OANA: Și mormântul e groapă și jitnița e groapă... întrunul se-ngroapă stârvul, în cealaltă bogățiile... (Armașul intră prin stânga în haine roșii și purtând pe umeri o sabie lungă.)

VORNICUL CĂRĂBĂȚ: Ce-ar zice biata Oană când și-ar veni în minți și-ar vedea naintea ochilor?

ȘTEFĂNIȚĂ: Moghilă, mutul e odihnit?

MOGHILĂ: Odihnit.

ȘTEFĂNIȚĂ: A mâncat bine? A băut bine?

MOGHILĂ: Crez, măria-ta.

ȘTEFĂNIȚĂ: Nu ți-a spus?

MOGHILĂ: Cum să-mi spuie?

ȘTEFĂNIȚĂ: Da, bine zici... Toporul nu vorbește!

OANA: Zi mutului să vorbească și slăbănogului să umble... O! ce frumos doarme cu mâinile supt căpătâi... Nu, nu deșteptați pe Ștefăniță!

VISTERNICUL SIMA: Doarme!

COMISUL CĂȚELEANU: Visează!

VISTERNICUL IEREMIA: Un vis urât!

PÂRCĂLABUL CONDREA: Visul de pe urmă!

ȘTEFĂNIȚĂ: Hrană!... zi mutului să-și ascuță toporul și să puie tăietor un buștean de stejar destul de tare... pentru șase inși... Ce? nu te miști?...

SPĂTARUL HRANĂ: (ca și cum s-ar spăla pe mâini): Mă supui, doamne, poruncii măriei-tale, cum s-ar supune un ostaș să tragă în fratele lui...

ȘTEFĂNIȚĂ: Cu cine ești frate?

SPĂTARUL HRANĂ: Frate-n Christos...

ȘTEFĂNIȚĂ: A! bine... bine... Fă-ți datoria... (Hrană iese prin fund.) A!, boieri, a venit și rândul domnului...

VORNICUL CĂRĂBĂȚ: N-a venit... Va veni după-al nostru...

ȘTEFĂNIȚĂ (înfuriat): E rândul domnului să vă judece...

PAHARNICUL SĂCUEANU: Întâi ne osândește ș-apoi ne judecă!

ȘTEFĂNIȚĂ: Dac-ați fi venit pocăiți de fărădelegea făptuită, răsculând norodul împotriva domnului, poate că mila măriei mele...

VORNICUL CĂRĂBĂȚ: Unde să fie mila?... Rugina stă pe fier, scoarța pe copaci, lumina-n soare, apa-n râuri și-n mări, și mila-n suflete! Mila măriei-tale unde-ar fi? În suflet?... Ai abur, n-ai suflet!

ȘTEFĂNIȚĂ (către Hrană, care intră): Degrab, degrab, Hrană! Nesocotiții aceștia au trăit prea mult! Fiecare din clipele lor sunt ani din viața mea! Nici popă, nici grijanie, nimic (se strâmbă epileptic), nimic...

VORNICUL CĂRĂBĂȚ: Nimic din voia ta, ca să se împlinească ce este scris...

ȘTEFĂNIȚĂ: Ei, și ce este scris?

VORNICUL CĂRĂBĂȚ: Să murim de mână de ucigaș, ca și Cătălin, ca și Arbore, ca și Toader, ca și Nichita, ca toți care te-apropie ș-au sufletul curat!

ȘTEFĂNIȚĂ: A! a! ah! (Se repede cu sabia spre Cărăbăț și se oprește la sosirea Doamnei Tana.)

Scena VIII

Cei de sus, DOAMNA TANA.

DOAMNA TANA: Nu te întreb ce faci! Te văz, îi văz și știu!

ȘTEFĂNIȚĂ: Dar tu ce faci?

DOAMNA TANA: Scap din tine ce mai e de scăpat!... Împărtășania e o taină a bisericii în care omul domn d-ar fi nu se-amestecă. Ea e de la Ăl-de-sus la ăi de jos! Oricât de nalt ar fi scaunul și oricât de sus ar sta coroana, pe deasupra lor stă Treimea cea de-o ființă și nedespărțită! Grijania se dă oricărui osândit la moarte! Bizantinii se ucideau, mama pe fiu, fiul pe tată, soția pe soț, tatăl pe fiu, fiica pe mumă, dar nicicând nu se răpuneau fără sfânta împărtășanie. Și Ivan al Moscovei avea un popă lângă el, ca nu cumva să ucidă fără să grijească! Și tu, fiul fiului lui Ștefan cel Sfânt, vrei să ucizi, călcând peste cea mai mare taină a bisericii creștine?...

ȘTEFĂNIȚĂ: Petrică, du-te și vezi, popa e-aici? (Hatmanul Petrică iese prin fund.)

DOAMNA TANA: O! Moldovo, ce zile ai ajuns! Cinstea și slava ta, Arbore și Cărăbăț, uciși, ca niște tâlhari, din porunca întunericului!

ȘTEFĂNIȚĂ: A domnului, muiere!

DOAMNA TANA: (ca ieșită din fire): Vifor năprasnic, care învăluie cuprinsul, și prinde pe călător, și trece peste el, și-l acoperă.. care prinde oștile, și trece peste ele, și le-acoperă... care prinde noroadele, și trece peste ele și le-acoperă...

HATMANUL PETRICĂ (venind): Nu e, măria-ta.

ȘTEFĂNIȚĂ: Dar unde e?

HATMANUL PETRICĂ: S-a dat afund...

DOAMNA TANA (rugându-se): Așteaptă până mâine, măria-ta... Să te mai gândești...

ȘTEFĂNIȚĂ: Pân la sfârșitul lumii?... Nu, nu, m-am gândit... Și fără popă!... (Trece mâna pe frunte.) Ah!...

DOAMNA TANA: O! O!

VORNICUL CĂRĂBĂȚ: Vă mulțumim, doamnă! Dumnezeu să vă trimeată harurile lui cerești și să vă dea destule puteri ca să vedeți ce veți vedea!... Măria-ta, ești puternic...

ȘTEFĂNIȚĂ: Sunt!

VORNICUL CĂRĂBĂȚ: Ești ca Samson, orb și pe mâna filistenilor, când a luat în brațe stâlpii pe care sta bolta casei...

ȘTEFĂNIȚĂ: E! Sunt!

VORNICUL CĂRĂBĂȚ: ...și ca un uriaș, scuturându-se, a clătit stâlpii din loc, și-a năruit bolta, și-a pierit și el cu ceilalți sub ruine... Stâlpii suntem noi...

ȘTEFĂNIȚĂ (râzând nervos): A! a! voi sunteți stâlpi?

VORNICUL CĂRĂBĂȚ: ...bolta e Moldova... Și pe ruinele sub care vei pieri, altul mai vrednic se va ridica...

ȘTEFĂNIȚĂ: A! ha! Petru! Ho! ho!

VORNICUL CĂRĂBĂȚ: Și Petru, că e os din osul lui Ștefan cel Mare!

ȘTEFĂNIȚĂ (furios): Ia-i, armaș! Ia-i! Lovitura și capul!... Să-i toci ca pe câlți!... Pe Cărăbăț întâi... Ba nu, pe el la urmă, să vază cum se dau d-a rostogolul capetele celorlalți!

OANA: Auzit-ați că s-a zis, celor de demult, să nu ucizi... iară eu zic vouă că cine va ucide vinovat va fi judecății...

ȘTEFĂNIȚĂ (luându-și capul în mâini): Eh! o nebună! (Se-ntoarce spre Oana. Doamna Tana se duce la Cărăbăț și-l sărută plângând.)

VORNICUL CĂRĂBĂȚ: Nu face nimic, doamnă!

ȘTEFĂNIȚĂ: Mai iute, că mi-e sete... (Cei osândiți pornesc.)

VORNICUL CĂRĂBĂȚ: Însetat vei fi și setea

ta nu se va potoli!

ȘTEFĂNIȚĂ: Zău!... Eh!... (S-aud zgomote jos. Ștefăniță se duce la fereastra din stânga. Se șterge de nădușeală pe frunte. Privește. Face semne. Se strâmbă epileptic și face spumă la gură. Se razimă cu capul de fereastră. S-aud cinci lovituri surde.)

DOAMNA TANA (spăimântată): O! săracii!

ȘTEFĂNIȚĂ (alb ca varul): Mutul a ostenit?... Nu mai vrea? (Face semn. S-aude și a șasea lovitură.) Oh!... în sfârșit, slobod!

DOAMNA TANA (îngrozită): Ce-ai făcut, Ștefăniță?

ȘTEFĂNIȚĂ: M-am făcut domn! (Se uită pe fereastră. Scoate o pungă. O aruncă pe fereastră.) Să fie a ta... da... da... a mutului. Păcat că nu vorbește! (În timpul acesta Petrică, Baloș și Hrană privesc în pământ și le curg lacrămile. Oana și-a luat capul în mâini, se uită înainte și tresare. Doamnei Tana îi trece o lumină pe față și, cu o bucurie groaznică, se repede la masa domnului, îi ia paharul, toarnă otrava și-l umple cu vin.)

DOAMNA TANA: Supune-te, carne... îți poruncește sufletul! (Se întoarce spre domn.) Doamne, să bem!...

ȘTEFĂNIȚĂ (tresărind): Tu, să bei?

DOAMNA TANA (tot timpul prefăcându-se): Să uităm!... Ce-a fost nu mai este!

ȘTEFĂNIȚĂ: Un pahar, doamnei... Ia p-al meu!

DOAMNA TANA (bând repede): Am apucat să beau...

ȘTEFĂNIȚĂ (bea): Cam amar!

DOAMNA TANA c-o lumină de bucurie): A!... Ți s-a părut!

ȘTEFĂNIȚĂ (scuturându-se): Ș-un miros...

DOAMNA TANA: A fost trezit...

ȘTEFĂNIȚĂ: Proaspăt... (Îi toarnă și bea.)

DOAMNA TANA: S-a dus, Maică a Domnului!

ȘTEFĂNIȚĂ: Cine s-a dus?

DOAMNA TANA: Și Sima, și Săcueanu, și Ieremia, și Cățeleanu, și Condrea, și Cărăbăț, și

Arbore, și Nichita, și Toader, și Cătălin... (Râde.)

ȘTEFĂNIȚĂ: Și de ce râzi?

DOAMNA TANA: Nu sunt obișnuită să beau... Vinul ăsta te face să uiți... și erau ca șase berbeci cu capetele tăiate...

ȘTEFĂNIȚĂ: Bea și uită!

OANA: ...Fericiți cei săraci cu duhul că a lor este împărăția cerurilor... (Se uită la meseni. Parcă ar vrea să gonească ceva din minte.)... Capul de cuc uscat de șapte ani, spălat în șapte ape neîncepute, purtat în sân de șapte fete mari, e bun la somn, că-ți dă somn fără vise...

ȘTEFĂNIȚĂ (îmbucând și bând): Două zile mi s-a părut amar...

DOAMNA TANA: Acum e bun... nu e așa?... (Râde.)

ȘTEFĂNIȚĂ: Da, da... De ce râzi?

DOAMNA TANA: Mă uit la Baloș... câtă gura! o! câtă gura!...

LOGOFĂTUL BALOȘ: Ca să beau, domniță...

ȘTEFĂNIȚĂ: Vinul e minunat! (Bea.)

DOAMNA TANA: Mă uit la Hrană...

SPĂTARUL HRANĂ (cutremurându-se): Văz pe Cărăbăț, măria-ta...

ȘTEFĂNIȚĂ: A! și e spătar!

SPĂTARUL HRANĂ (își șterge o lacrimă): Nu sunt nimic...

DOAMNA TANA: Moghilă, semeni pe dinafară cu tat-tău... Așa mi s-a spus... Urechile cam prea mari, dar încolo... Tat-tău a fost un om de treabă... și tu, de treburi...

MOGHILĂ: De treaba la care mă pune...

DOAMNA TANA: O! ho! și la care te pui ca să te puie...

ȘTEFĂNIȚĂ (se șterge de nădușeală): Cotnarul... la un cap de femeie...

DOAMNA TANA: Vinul preface pe orcine... Mai întâi vă face urâți... oh! urâți de tot... gurile largi... privirile tăiate, apoi... nu! nu! vă face frumoși... vă luminează... vă întinerește... vă umflă

părul... mai hazlii... mai sprinteni...

ȘTEFĂNIȚĂ (înflăcărat): Vino în brațele mele, Tana! Ce frumoasă ești! (O sărută.)

OANA: Cine?... Tana?... (Se frământă și recade în nebunia ei.)

DOAMNA TANA: Iuda n-ar fi sărutat...

ȘTEFĂNIȚĂ: Știu, știu de ce zici așa... Moghilă, să dai peste graniță pe Irma... (Moghilă tresare.)

DOAMNA TANA: Pe cine?

ȘTEFĂNIȚĂ: Pe contele Irmsky...

DOAMNA TANA: Prea târziu...

ȘTEFĂNIȚĂ: A?

DOAMNA TANA: Am vrut să zic prea devreme... La noapte...

ȘTEFĂNIȚĂ (își scoate coiful și-l întinde): Turnați în el... Să bem în sănătatea doamnei... (Moghilă îi umple coiful.) Bea, doamnă, să uităm grijile...

DOAMNA TANA (gustând): Parc-aș fi sorbit din capul lui Ștefăniță...

ȘTEFĂNIȚĂ (bea zdravăn.) A! bun!... La rând, boieri...

DOAMNA TANA: Cum preface vinul bun îndeopotrivă sufletele oamenilor!

OANA (în lupta cu ea însăși): Nu judecați, și nu veți fi judecați... Iertați și vi se va ierta... Tana?... Doamna Tana?... Și casa lui Ștefan o cârciumă? (Recade.) Vino, doamne, de-l adoarme...

ȘTEFĂNIȚĂ: Biata Oană! Mă trec lacrămile...

DOAMNA TANA: Să le văz!... A! ai băut prea mult... În curând te vei trezi!...

ȘTEFĂNIȚĂ: Ce? Nu-ți plac așa?

DOAMNA TANA: Ba da...

ȘTEFĂNIȚĂ: Ce puțini suntem!... O nebună, trei fricoși, un om, doamna și domnul lor...

DOAMNA TANA: Câți ai lăsat, măria-ta! Să vie și Arbore, și Sima, și Ieremia și Cărăbăț...

ȘTEFĂNIȚĂ: Ei, cu ei trecutul... și trecutul a trecut de mult...

DOAMNA TANA: Să vie și Toader, și Nichita, și Cătălin...

ȘTEFĂNIȚĂ: Să vie cei care au să ia locul paharnicului, al pârcălabilor, al comisului... Unde sunt?

SPĂTARUL HRANĂ: Au fugit...

DOAMNA TANA: Au fugit, și bătrâni și tineri, ca puii de potârniche când trece uliul...

ȘTEFĂNIȚĂ (ametit): Au fugit de bine... O! ce prosti!... Baloș, să vestești țării că domnul a... a...

DOAMNA TANA: ...a tăiat Sfatul...

ȘTEFĂNIȚĂ ...c-a dat afară din el pe cei răzvrătiți... că vrea pace cu boierii... Și să nu uiți să scrii cele întâmplate și lui Sigismund, și lui Soliman, și lui Radu...

LOGOFĂTUL BALOȘ (trist): Voi scri, măria-ta...

ȘTEFĂNIȚĂ: Să-nvețe și ei cum să se poarte cu cei vicleni! (Exaltat.) A! pământ fericit al Moldovei, ți-a fost dat să vezi în scaunul tău bătrân un domn tânăr, falnic, blând și-ndurător...

DOAMNA TANA: O! blând și-ndurător!

ȘTEFĂNIȚĂ (a cărui exaltare crește): Cu mine, tăria și viața, nădejdea și lumina! Cu mine, mândria și biruința! Cu mine, neamul va străluci ca soarele la namiezi!

OANA (a cărei limpezime durează ceva mai mult): O! Doamna Tana!... Da, da!... (Recade.) Că va da jos din scaun pe cei mândri și va ridica pe cei umiliți...

ȘTEFĂNIȚĂ: La o parte... că trece... oastea lui Ștefăniță-vodă! Șiruri lungi de călăreți viteji, cu steagurile desfășurate, își reped caii care sforăie, mâncându-și zăbalele... Și copiii de casă, și piota,* (Piotă, pihotă infanterie, pedestrime.) și gloata își scutură pletele pe grumaji, și se duc la încăierare, la moarte și la biruință cum s-ar duce la horă și la nuntă!... Aci a frânt pe unguri... aci a risipit pe tătari... aci a rupt pe leși... aci a îngenuncheat pe munteni... aci a topit pe turci... Cronicari, turnați

seu în văpaițele voastre, și scriți faptele mărețe ale domnului care a fost mai bun ca Alexandru cel Bun, mai cu minte ca Mircea cel Bătrân și mai viteaz ca Ștefan cel Mare! (Exaltarea și beția cresc.) Am despărțit întunericul de lumină!... Ce vă uitați așa? Dați-mi paharul plin... cu el plin mă voi sui în scaunul bunicului meu!... La o parte... pânza aceasta prăfuită... pe care n-a mai ridicat-o nimeni... (Dă într-o parte perdeaua de mătase care acoperă tronul. Deasupra tronului, portretul lui Ștefan cel Mare, lucrat în mozaic venețian.) Și tu (spre Ștefan), ce te uiți așa la mine?... Te-ncrunți?... De ce pălești?... Ce spun buzele tale, care se mișcă ca și cum ar vrea să-mi aducă închinăciune? (S-așează în scaun, ridică paharul.) Și se sunt bătăliile tale?... Ce este Chilia, Socii, Baia, Lipnic, Cătlăbugii, Scheia, Lențești, Cosminul, Racova... jucării... Ah!... (Dă un țipăt. Se scoală de pe tron; se schimbă la față; devine negru; paharul îi cade din mână.)

OANA (venindu-și în fire, nu poate să vorbească): O! o!

LOGOFĂTUL BALOȘ (speriat): Ce este, măria-ta?

SPĂTARUL HRANĂ: Ce ai, măria-ta?

LOGOFĂTUL PETRICĂ: Adu mâna, măria-ta!

MOGHILĂ: Binișor, măria-ta! (Îl dau jos de pe scaun șu-l susțin.)

DOAMNA TANA: N-are nimic... Dați-i vin... Vorbea așa de frumos!

ȘTEFĂNIȚĂ (clătinându-se): O arsură... Nimic... (Se întoarce spre Ștefan. Se strâmbă epileptic.) O! ți-e necaz! Turnați vin... (Îi ridică paharul și i-l umple.) Sabia ta n-a vrut să iasă... Cine-mi zicea: N-are să iasă... n-a ieșit?... A! voi despărți ce e al tău de ce e al meu...

DOAMNA TANA: Și Moldova cui o lași?... Nu e-a lui?

ȘTEFĂNIȚĂ: Moldova e-a mea!... Voi despărți chipul tău de scaunul acesta... Scaunul e-al meu!

Să-l scoată!... Ah!... (Îi cade paharul din mână, se strâmbă epileptic.)

DOAMNA TANA: A băut prea mult... Vorbește, măria-ta! Vorbește!

ȘTEFĂNIȚĂ: A trecut... Să-l scoată cu dalta și cu ciocanul... Mâine să nu-l mai văz... (Dă un răcnet nădușit.)

OANA: A! a!

DOAMNA TANA: N-ai să-l mai vezi!

OANA: A! a!

ȘTEFĂNIȚĂ: Mi se taie picioarele... Țineți-mă!... Mă arde!... O! Cărăbăț!... (Se apără cu mâna.) Arbore... Cătălin... (Încearcă să facă semnul rostogolirii și nu poate.)

OANA: A! a!

ȘTEFĂNIȚĂ: Se-ntunecă?... E noapte?...

DOAMNA TANA: Nu, e ziuă și lumină!

ȘTEFĂNIȚĂ: Mă arde... Nu mai văz... Otravă... Doftorul...

DOAMNA TANA: N-are ce să-ți mai facă!

OANA (apropiindu-se de Ștefăniță): A! a!

ȘTEFĂNIȚĂ: Întuneric... Întuneric... (Se întinde în capul oaselor și-și dă sufletul. Boierii îl susțin.)

LOGOFĂTUL BALOȘ (spăimântat): Cine l-a otrăvit?

DOAMNA TANA: Eu... am scăpat Moldova!

OANA (îl privește și lacrămile îi curg): Nu deșteptați pe Ștefăniță!

(Doamna Tana și Oana se îmbrățișează și plâng.)

Cortina

Table of Contents

Trilogia Moldovei. Viforul
Viforul
Personaje
Actul I
Scena I
Scena II
Scena III
Scena IV
Scena V
Scena VI
Actul II
Scena I
Scena II
Scena III
Scena IV
Scena V
Scena VI
Scena VII
Scena VIII
Actul III
Scena I
Scena II
Scena III
Scena IV
Scena V
Scena VI
Scena VII
Actul IV
Scena I
Scena II
Scena III
Scena IV
Scena V
Scena VI
Scena VII
Scena VIII

Table of Contents

Trilogia Moldovei. Viforul	1
Viforul	2
Personaje	3
Actul I	4
Scena I	5
Scena II	7
Scena III	11
Scena IV	13
Scena V	19
Scena VI	27
Actul II	29
Scena I	30
Scena II	32
Scena III	35
Scena IV	37
Scena V	41
Scena VI	43
Scena VII	51
Scena VIII	53
Actul III	56
Scena I	57
Scena II	58
Scena III	60
Scena IV	65
Scena V	68
Scena VI	71
Scena VII	74

Actul IV 83
Scena I 84
Scena II 86
Scena III 88
Scena IV 93
Scena V 96
Scena VI 99
Scena VII 101
Scena VIII 104